COLENDE
SENECTVTIS PRAEROGATIVA/

rum Priuilegiorumq; non in vtilis, & omnibus ſenibus per quam neceſſarius tractatus ab in/genioſo V. I. D. Domino Fabio Mōteleonis Hyeracenſi patricio nouiſſime editus.

Et ab Excellentiſſimo Dño Burgundio Leolo de griphis Aduocato Conſiſtoriali, di/gniſſimo cōprobatus feliciter exorditur.

SINGVLARI VIRO IOANNI BAPTIstæ Cicada Albeganēsi Antisti, Apostolicæq; Cameræ dignissimo Auditori.

Fabius Monteleonis ex locrēsium Vrbe oriundus. S. & perpetuā fœlicitatem nunciat.

VOlenti mihi, & Pontificiæ, & Cæsaræ, æquitatis optime cultor te ipsum per literas salutare, priscorum qui parthorum regem nūquā sine munere salutabant, perpetua memoria dignum exemplum subiit in mentem, quod vbi exequi constituerim ne pœnes adeo sapientē, & religiosum virum meæ scedulæ vacuæ accedant, hoc senectutis, & priuilegia, & prerogatiuas complectens opusculum summis laboribus, & vigiliis editum ad te dirigere, a ratione minime alienum [illegible], quod vt læto animo hilariq; fronte accipere, & demum libentissime protegere digneris, cum nequaquam verear superfluitatem legibus inimicām præoculis habendo in effundendis precibus scripturam conterere haud stetit animo, & licet maximo, & continuo quo teneor desiderio, vt ipsi debeo illud æque satisfacere non posse firmiter credam, ne hoc quæso despicere digneris. Non minus autem regium censendum est, parua benigne, ac comiter accipere, quam magna elargiri: Plura nempæ arrogantiæ atq; infamiæ detestabile nomen subirent, nisi alicuius recolendi viri numini dicata inuenirentur. Codex hic ad famam fortasse perueniet, quia tuum clarissimum nomen gestat in titulo, quicquid igitur, & lucrubationum mearum meorum ve sudorū cōtineat, tuo fœlicissimo numini dicatū, & cōsecratū esse volo. Vnde cū aliqd a rerū āplissimarū occupationibus ocii nactus fueris illū in manus accipere, & successiuis tēporibus plegere ne tedio aliquo (rogo) afficiaris. Siquidē gratū fore intellexero ad maiora audēdi animū addes, iterdū vero tuā salutē, a me vehemēter optatā diligēter curare enitaris, & me qui tibi emancipatus suū in tutelā ascribere ne dedignieris. Romæ vltima Decēbris luce. M. D. L.

ILLVSTRI IVRE CONSVLTO ET

Consi. aduocato dignissimo Burgundio Leolo de Griphis Fabius Mōteleonis. V. I. D.

S. P. D.

PEripateticorum princeps primo ethicorũ libro sacrarum atq; humanarũ legũ asylum hominem scientia orbatũ brutũ animal appellādum esse ingenue saxus extitit. Dauid hominem in honore constitutũ cũ nō intellexerit atq; intelligere neglexerit (omni se moto pudore) iumentis insipientibus conparauit. Diuus ille Augustinus ad hereticos scribens rationē habentes, literisq; carētes bobus asinis cœteris ac intelligentia priuatis similes crebro nuncupauit Cuius memoria digni documenti memor solon atheniēsis interrogatus quid esset diues sine literis illũ ouis aureo valere liberũ tribuit respōsum, quē politicorũ primo secutus Aristoteles illos in rep. seruos esse dixit qui inscitia laborarē viderētur. Postremo apud romanos maximi regũ reges duo eximia templa erexerunt, vnũ virtutis, alterũ vero honoris & ea ita diu coluerũt, vt nemo in honoris templũ ingredi valeret quin prius per virtutis templũ ingressus fuisset, quæ non obliuione digna dogmata cũ ab ineunte etate diligēter animo perpenderim cæsarea necnō, & iura seruitutē mortalitati fere cōparasse, & cæteris istius orbis fragilibus rebus honorē ꝑtulisse prospexerim ea potius quæ animi, quā corporis esse viderentur, semp sectari p pensa mēte cōstitui, ex ploratũ. n. mihi fuit corpus sicut ex terræ luto fabricatũ, ita lubrico, & fragili tēporis cursu in terrā resolui animũq;, e cōtra nihil terreni pōderis habere, sed ex cœlestibus figuratũ immortalē esse, cuius quidē mei nō improbandi moris licet testis, sit mihi eccellentiss. Marcellus Birlyngutius Parthenopei gymnasii primarius, & meus ꝑceptor colēdus, tā vbi certā mortē dic. v. incertā ex vulpiani sentētia exegeri, oia deniq; corrũpi, & tabescere in tēpore atq; saturnũ quod ge

nerat deuorare nō cessare, oēmq; mūdi gloriā operuisse obli-
uionē nisi authēticorū scriptorū remedio mortalibus a sum
mo rerū opifice sanctissime prouisum extitisset nō temere
animaduerterim. Aliqd nō diu p̄meditatū ī mediū edere de
liberaui tādē, vt legalis disciplinæ cui meæ labilis vitæ dies
penitus adicaui cuilibet me cupidū esse testimoniū p̄hiberem
Alios hisce tēporibus iuriū itērptes inuitādo. nō doctoreo,
sed scholastico differendi genere sub sequentē tractatū sūm
mis sudoribus, & vigiliis cōposui, quem ad hoc qui sigillare
cōtenderit latrator potius q̄ demorsor canis futurus sit ali
cuius vtriusq; iuris mētis acerrimi ī dagatoris sciētiæ radiis
illustrandū esse decreui vnde inter quā plurimos iuris pe-
ritos, hanc oīum vrbiū reginā colentes non minimum locū
tuam excellentiā obtinere mihi cōperto, ad eā libentissime
dirigo, & demū humiliter deprecor, & exoro ne mei animi
deuotionem suscipere de dignetur? recordetur quæso homi
nem nō modo sibi natum esse verū cū patriæ tum, & amicis
meæq; voluntati in hoc ꝙ morē gerere teneatur iurisconsul
torū tritum adagiū dicens quod sibi non obest, & alii pro-
dest hominē ad efficiendū naturali deuinctū esse vinculo fa
cillime ipsi persuadere posse sentio, vnum aūt illud nequa-
quam ommittendum puto ne mediusfidius credere velit
me hunc tractatum in lucem edere deliberasse, ex eo ꝙ spe
rauerim perpetuā immortalitatem per illum me cōsequtu-
rum nec ex ipso claritatē apud turbas pœne ve seniores ho
norem adepturum, sed in p̄sserti mei moris futuram me-
moriam totum hoc executioni demandare voluisse apolli-
neo oraculo certius cōplectatur postremo ad hoc sub se-
quens codex orrendæ tuæ scientiæ radiis non secus ac igno
bilis cōiux nobili viro collocata libere illustrari valeat. A
pretoribus circa ius ciuile habitam potestatem sibi conce-
do, & nihil aliud quod necessarium sit cognoscens vltimā
manum impono, & interdum viuat nostræ ætatis maximū
sidus Romæ vltima Ianuarii luce. M. D. L.

Burgundius Leolus de Griphis Aduocatus Consistorialis Clarissimo iuris vtriusq; D. Fabio Mōteleonis.

S. P. D.

IVrecōsultorū princeps Bartholus anno suæ etatis 26 enigmaticā legē, si is q̄ pro emptore ff. de vsuc. interp̄tatus, vt agnosceret posteri quo acumine igenii in iuuētute floruerit nūq̄ quæ scripserat corrigere, aut emēdare curauit nihilq; penitus addere, vel detrahere stauit, hoc idē obserua uit in laboriosa lugubratiōe materiæ, legis si cōstāte. ff. solu to ma. quātoq; adiumēto iuribus esset futurus illinc cōiectā ri licuit q̄ndo plurima optime enodauerit, & si q̄ nō recipiā tur in illis cōfutādis nō minus laborauerint iuris interp̄tes q̄ hercules in lerneo cōflitu nihilq; dixerit quin disputatiōe defendi valeat, & si ea q̄ nō admittūt suā illa etate careāt, q̄ lōgiori vitæ curriculo iura illustrauit, & q̄uis minora lumi na soli nō sint eq̄nda nō tñ, & ipsa generico nomine carēt, licet igit̄ iuuētutis tuæ laborē idustriū, vti lōge distātē saxo ferrariensi labori atq; acumini minime cōparē placuit, vt agnoscat̄ q̄nto vberi fenor, talētū a vocē magistra acutissimi marcelli i scholis receptū accreueris quātūq; spei de te cōci per liceat p̄sens tuū fertile opusculū, & si grauiorē stilū, & in q̄busdā emēdatiōne desiderasset inemēdatū relinq̄re ne suæ laudi detrahā q̄ ex hoc maxime pēdet q. 22. āni vir, hæc edi derit q̄ doctis, & cōsumatis i multis satisfaciēt, nobisq; ma iora i dies repromittēt. Quod si nō p̄uiderē ita futurū meo quodā iure p̄ tua in me humanitate edi i lucē iterdicerē, vel anteq̄ p̄deret in publicū emēdarē sed cōsulto p̄ut iacet edē dū duxi, vt iuuētutis tuæ splēdori cōsulā. tu igit̄ amāti te ob tēpera, s. n. te, & meritissime doctorē creaui nō patiar iuuē tutis tuæ laudē, & futuri nōinis expectationē obscurari. Nō opus q̄ppe illustraret̄, verū etatis laus opp̄ssa mole pōderis caderet cū cognosceret̄ nō posse vere, & itegre appellari iu uētutis opus sine q̄so sincere p̄ut ortū p̄deat teq; q̄ntū p̄ te ipsum sis ostēdat hocq; tibi sit satis qd̄ nisi dignū iprimi iudi carem inhibuissem, vale & ad alia te accinge ex vrbe calēdis Martii salutiferi partus, Anno 1550.

COLENDE SENECTUTIS PRERO GATIUARUM Priuilegiorūq; non inutilis tractatus, a Fabio Mōteleonis.

V. I. D.

Nouissime editus feliciter exorditur.

Spiritus sancti gratia mētē meā illuminare dignetur ne a veritatis semita alienus esse valeā.

Tractatus diuisio.

VT decretū codicē legentis animus incitetur, Intelligentis mēs preparetur, ac memoria artificiose
1 corroboretur morē gerendo iustiniano in. §.his igitur.in phe.insti.in. §.sed non vsq; insti. de lega. & Paulo in .l.i.ff.de excep. doli.
2 Illum in septē capitula penitus segregata resecandum existimaui.

In primo complexurum me polliceor quot sint etatum species, secundum tamen iuris peritorū sententiam loquendo.

In secundo expositurum me promitto que sint etates ad presentis tractatus materiam spectantes.

In tertio videndū fideiubeo quid sit senectus, quid prerogatiua, & quid priuilegium.

In quarto ponende erunt que sint prerogatiue quibus senectus vtriusq; iuris censura in nominibus gaudere valeat.

In quinto que sint pariter prerogatiue quibus senectus in presumptionibus vti valeat.

In sexto que etiam prerogatiue ab vtroq; iure senectuti tribute in depositionis materia.

In septimo itaq; vltimo, que sint priuilegia quibus tam in ciuilibus quam incriminalibus questionibus senectus, ipsa frui possit. Nec non de quam pluribus questionibus discussio habebitur, & quidem non impertinentibus.

Et si huiusmodi septenario capitulorum numero presentem tractatum lecturi me fuicisse videbunt, non mirentur queso perfectissimo enim numero me accessisse credant vt demostratur per glosam in prohe.vi.li.quam comuniter ibi doctores sequuntur.

PRIMVM .C.

Orbis generationem, hominisq; statum sex diuersis etatibus expirare explorati iuris esse existimo.

PResens primum capitulū probatur p.c.1. &.2.35.q.4. per glo. in prohemio.vi.li. vbi naturali ratione hoc suaderi videtur per bar.in.l. hereditatum nu.ii.ff.ad.l.fal.per cyn. & bal. in l. senium .C. qui tes.fa. poss. per eundē bal.in.l.i.C.de infa.expor. Necnon per alexa. & cyn. in.l. si infanti.C.de iur.delibera.

Et vt ipsius doctrina magis luce/
4 scere possit per contraria ad veri/
tatem per quirendam non inutilia
bal.in.l.petens.C. de pac.mathe.
de affli. in decis. cl.ingredior.
Et oppono per glosam in.l.here/
5 ditatum in verbo pri.etate.ff.ad.l.
fal. dicentem quatuor etatibus hu
manum statum finiri, huius glose
sententia duabus potissimis ratio/
nibus obstare videtur. Prima pro/
6 pter eius maximã auctoritatẽ late
a baldo cõplexã in .l.fi.§. necessi.
3 .colu.C.de bonisq; liber.in Aut.
cessante.ii.colu.de legi.her. A.,loã
ne fabro in.§.pupillus insti.de in/
utili.stipu. Secũda :Quia glosa in
d.l.hereditatum tanquam sine le/
7 ge loquens minime respui po/
test, quicquid enim dicit lege pro/
bat vt iura expresse mandant, et
volunt.§.consideremus in aut de
trie. & semi. bal.in.l. res publica.
C. ex quibus cau.mato.in rubrica
C.si quis alleg.fal.testa. ias. in .l.
illã.C.de colla.in.l.preses.colu.i.
C. de trãs. ac hippoli. in singu.
suo.2 4 3.
Huic contrario triplici modo re/
sponderi potest. Primo q; non
obstat cũ expresse sit contra textũ
8 in.d.c.1.&. 5 3 .q.4.& glosa nõ
debeat textui contradicere, vt ip/
sa met ita legem sibi condidit in
l.ad hec.C.de vsur.& inmo.in.l.i.
ff.de.vul.& pupi.su. notãter dixit
glosam,tunc pro textu habendam
9 vbi lex deficit quo casu nec ipsa
aliquo modo allegari debet, vt p
eandem habetur in .l. sed licet .ff.
de offi. presi. tunc quoq; ipsius
sententia nullum locum sibi ven/
dicare debet per doctrinam abba/
tis in .c. cappellanus in.4. nota.
de feriis.
Secundo responderi potest, vt di/
catur talem glosam non obstare.
Quoniam clare videtur esse con/
9 tra cõmunem sententiam,cui & nõ
ipsi standum est ias. in .l. possideri
nu.2.ff.de acquir.posse.doc.in .c.
nouimus de verborum signi. bar.
in.l.2.C.de pen.iud.qui male iu/
di.barba.in cle.ne romani de ele/
ctio,& ias.in Aut.nouissima in.6.
colu.C.de inoffi.testa. in legeq; si
is qui pro emptore colu. 6 8 .ff.
de vsu.Contra cõmunem vero q;
10 sit, patenter demostratur hoc mo/
do, cõmunis illa appellanda est
oppinio, que plurium auctoritate
vallata inuenitur, vt notat ias. in
l. si quis in bona .fi. iussus .ff. de
acquir. here.ac in aut. si que mu/
lier.C.de sa.sanct.eccle. Numerus
11 siquidem plurium duobus contẽ/
tus est.c.pluralis vbi dyn.de regu.
iur.in.6.& in preposita questione
non modo gemine doctorum au/
ctoritates extare videntur, verum
tres, & quatuor, vt supra dictum
extitit.
Tertio,atq; vltimo indubitata illa
tribui valet responsio, q; nullam
roboris firmitatem conplecti va/
leat,cum ibi eam bar.tacite, & ex/
presse alexa. arguerint, ineptcq;
12 loqui dixerint, & merito conte/
nenda,vt concludit mathe. in de/
cis.2 1 nu.4.restat igitur firma cõ
clusio sex etatibus humanum ge/
nus consumi.
Pro predicte vero conclusionis ve
ra, & lata scientia quero que nam
sint hec sex etates, & quo annorũ
numero quelibet secludatur. Pre/
posite questioni respondendo di/
13 co primam infantiam, Secundam
pueritiam,tertiam adolescentiam
Quartam iuuentutem. Quintam
senectutem, Sextam, ac vltimam
decrepitatem appellari.

Prima Etas.

Ordinate nunc procedendo pro vt ipsius ordinis quã plurime vtilitates exposcere videntur ad primam etatem infantiam vi. confu/
14 gio Que a primo natiuitatis ãno exorditur,& vsq; ad feptimum annum inclusiue durat ibiq; expirat l. si infanti vbi alexã. & alii .C. de iur. deliber. d. l. infantis .C. qui admi. in. l. que infans .C. de sicar, bar. in. l. inter illam. ff. de verborũ figni. siculus in rub. de delic. puero. sed cardina.& glo. in cle. 1. de homi. glo. in. c. si eo tẽpore de rescrip. in. vi. bal. in. l. fi. §. pupillus
15 & .§. si autem .C. de bonisq; liber. & in hac etatem repertos sensu, intellectuq; orbantos appellare leges minime abigerunt. l. in negotiis vbi deci. ff. de re gul. iur. atq; ias. in. l. 1. §. adipiscimur. 2. colu. ff. de acquir. posse. hincq; esse videtur leges huiusmodi infantes plu/
16 ribus cum incomodis, tum comodis, & rectius loquar priuilegiis decorasse.

Primũ infantie incõmodũ

Et primo ꝙ iusiurandum prebere
17 nequeunt . c . paruuli . 22 . q. 5. vbi in sequenti. c. expresse cauetur hoc non tantum procedere debere in alienis negotiis, sed nec in propriis, & si detulerint ipso iure irritum habendum est, non secus ac vltimum elogium, a testamenti
18 factione actiua carente conditum in pri. tituli insti. de here. que ab intest. deferu. & ibidem doc. notãt, non secus etiam sententia contra
19 ius constitutionis, sacrarumq; legum santiones prolata quæ sine appellatione rescissa intelligitur l. i. per totum. ff. que sen. sine appe. resci. vt latius prosequitur glosa in . d. l. i. in verbo remittitur, & bar. in. l. 2. C. quãn. pro. non est necnon alexan. in apostl. ad bar. in. d. l. 2. necnon abb. & ceteri in
20 c. i. ex de re. iudi. Ad instar quoq; contentorum in. l. non dubiũ .C. de legi. in. l. non quemadmodum .C. de agri. & censi. li. x. vbi alienationem contra leges peractã pro infecta haberi ex presse concluditur, & ideo glosa in. § . i. in verbo interdicta insti. quibus alie. lic. vel non rei dotalis alienationem nullam esse fatetur.

Secundũ infantie incõmodũ.

21 Secundo incõmodo afficiuntur in preasserta etate constituti ꝙ regulariter ad testificandum accedere prohibentur. c. honestũ. 22. q. 5 & habetur. in. c. testes. 4. q. 3. in. § testes insti. de testa. & bal. in. l. testiũ 2. colũ. C. de testi. cuius incõmodi rationes plures esse possunt.
22 Prima quia tales pleni inueniuntur periuriis . c. 1. ex de deli. puero. Quod aliis obesse posset, & certe admodum euitandum, vt quã pluribus similibus confirmari po
23 test: Pater enim & filius . lic. vna, & eadem persona censcantur . l. fi. C. de impube. & aliis subs. & licet quod vnus dicit alter quoq; dicere videatur . §. ei qui insti. stipula, & vbi vnus est ibidẽ alter adesse cẽseatur . l. cum scimus . §. fi. c. de agri. & censi. sintque correlatiua idem disponentia. l. fi. C. de indi. vidui. tolle. tamen his non obstanti
24 bus paternum vicium non debet nec potest prolen. afficere inocentem. l. lege. xii. tabularum. C. de legi. here. nec ipsam indignam face
25 re, vt alieno vicio laborantem. l. i in medio. C. de natura. liber. faciitq; integra rubrica tituli. C. ne filius pro patre que tanquam rationẽ
26 perfectam habens ad causarum de/

cisiones vnica sufficeret teste iaso/ ne in rubrica in nu. x. insti. de actio. confirmatur etiam per deci/ sum; a calcano in consilio. lxxiii. vbi quem nec ex parentum viciis
27 vituperari, nec ipsorum virtuti/ bus laudari posse ingenue conclu dit, & ita firmant, ioannes lupus in trat. de matrimoniis. q. vlti. & bonus in trat. de nobili. par. ii. col. ii.

Item fulcitur quoniam cautum in iure reperitur magistratus suc/
28 cessores non teneri de male gestis predecessorum, vt bal. firmat in. l. si filio. ff. de solu. ma. per. l. proui/ dendum. C. de decur. li. x. & per re gulam asserentem non debere al/
29 teri per alterum iniquam inferri conditionem. l. non debet alteri, & ibi deci. ff. de regul. iur. per quã quidem regulam decisum esse vide tur ꝙ procuratori, colono inqui/ lino, alteri ve domi. possessionem habenti, & illam, dolo ac diffidia deferenti talis dolus, & diffidia ob esse debent, & non domino. l. fi. C. de acquir. pose. & ꝙ liberorum sta
30 tus ob matris transactionem in le sus remanere dicatur. l. transactio/ ne. C. de pac. Item facit quia statu tum conditum adsoluendas gabel
31 las recollectionis fructuum, & dis/ ponens ꝙ teneatur colonus pro domino, vt iniqum irritum est, exi stimandum bar. l. i. penes pro illũ tex. C. de agri. & cẽsi. li. xi. & in. l. colonos eod. titu. ꝗ bartoli sen. confirmari posse videtur per con/ clusum ab ipso met bar. in. l. lega/ torum in pri. ff. de lega. ii. vbi te/ net non valere ciuitatis, alicuius
32 veloci consuetudinem ꝙ si vnus rusticus non est soluendo exiga/ tur ab aliis, & ita firmauit immo; in. l. cum filius in pri. ff. de verbo/
33 rum obli. Pactum quidem quod inuicem faciunt consortes in tu/ scia ꝙ si quẽ euenerit ex ipsis pro maleficio aliquo condemnari om nes contribuere teneantur nequa/ quam validum esse expresse con/ cludit bar. in. l. si, a reo. §. fi. ff. de fidei, Statutũ etiam disponens ꝙ
34 pater cadat, a feudo propter filiĩ delictum, & e contra nullum esse di cit bal. in. l. vna in. v. oppo. c. de his quie pen. no. in aut. & omni/ no iii. col. C. ne vxor. pro marito lic. de hoc solus bar. discrepaue/ rit in tra. represali. in. iii. q. cuius dictum tanquam vnius nullius mo menti censendum est per regulam vulgatam asserẽtem dictum vnius, dictum nullius. c. veniens, & c.
35 lic. ex de test. & . l. vbi numerus ff. eod. & iuppo. in sig. cxii: Item & vltimo facit quia filius ex hereda, ri nõ potest propter alterius odiũ
36 l. paterfamilias test. ff. de here. iusti. Ad prepositum tamen redeũdo ꝙ si infantes ad testificandum admit terentur aliis infereretur iniqua conditio, & sic contra omnia pro xime aducta demostrari potest hoc modo: Nam conpertum in iure
37 est iudices secundum probata, & allegata decidere debere neq; eorũ conscientiam sectari posse, vt ple/ ne bar. & alexa. In. l. in licitas. §. veritas. ff. offi. pref. & quantũquanq;
38 dupplicem conscientiam habere debeant, videlicet propriam, & le/ gis in dubio tamen sequi tenentur legis conscientiam per communẽ doctorum sententiam in. l. certi iu ris. C. de iudi. vnde si infantes per/ iuriis vndiq; conpacti possent te/ stimonium deferre cum iudices eo rum dictis stare tenerentur de faci/ li plures inocentes vltimos sup/ plicio condemnarent. Quod si ab/

borendum nemo dubitat: Item & pluribus (ciuiliter loquendo) maximum bonorum dispendium tradere possent: Quod pariter habe-
39 tur ac si vitam tollerent: Ex eo ꝙ bona hominum vita existimantur fabianus in trac.de emptio. Et vē di.v.q.col.v. & alias secundus hu-
40 mane vite sanguis appellata inueniuntur ias.in.l. vt vi colu.v.ff. de iust.& iur.lanzello.in.l. talis scriptura colu.v.ff.de lega.i.& omnia asserta probat fely. in.c. cum oportet colu.v.de accusa.ex quibus dici assolet ꝙ bōa adimētes vitā tollere dicūtur lucas de pēna i.l.i.dpube. lent.C. lib.xii.& ias.in.l. ticia nu.3.ff.de verboꝝ obli.& lic plures alie afferri possent rationes tamen breuitatis studio omitto, & preallegata conualidātur quia eo maxime infantes ad peierandum trahi valent cum propter blanditias, tum propter ferule cessionem vt eorum proprium est.l.i.§. impubes.ff.ad sille.

Hec tamen conclusio ampliatur pluribus modis, vt nec in testamētis talium testimonio standum sit
41 .l. hac consultissima .C. de testa. In quo equiparantur mulieribus l. qui testamenta.§.mulier.ff.de testa. Mulieres enim plures subtilita-
42 tes in vltimis elogiis persistentes tanquam vagum, & varium intellectum habētes percipere nequeūt l fi.C.de fidei, nota.in.§. testes nu. iiii.insti. de testa.alberi. in .l. filia in orbitate.i. colun.C. de ino. test.barba.in.c.ad hoc colu.vi.ex. vt lit.non contesta.glo. etiam in c.forus ex de verborum, & rerum signi.in hoc quoq; cōparantur fu-
43 riosis.d.§.testes. Sed dubitari posset num pariformiter in codicillis decidendum sit, & videtur ꝙ affirmatiue respondendum sit, quia le-
44 ges circa testium numerum inter testamenta,& codicillos differentiā posuerunt, non autem circa ipsorum qualitates.l.fi.vbi materia.C. de iur.codici.

Secundo ampliatur vt idem procedat a maioritate rationis in cau-
45 sis criminalibus in quibus infantium dictis iudex minime adherere potest per.l.testimonium vbi doc. & glo.ff.de testi. & profuse tetigerunt iacobus egidius in tractatu de testi.ii.colu. & nellus in tract. suo de testi.in verbo impubes vbi late de huius dicti limitationibus obidq; ad eorum dicta (breuitati cōsulendo) me remitto.

Aduertendum tamē proxime adductum non posse sibi locum vendicare. Quotiens iudex ad sui infor-
46 mationem tales in testes admitteret, tunc certe habiles censentur gra.in consi.suo cri.xlv. nom.v. Nec vt procedat in testimonio a talibus tradito de visis in infantili etate, quo casu respui minime debent, vt decius, & cagnole.in l.ii. §.fi.ff.de regul.iur. & docto.in.d. §. testes.

Tertiū infantie incōmodum.

Tertio.d.infantes propter eorum sensus carentiam inueniuntur graui incōmodo affecti quia procura-
47 toris exercitium colere nequeunt l. minor vbi bar.ff.de procur. in quo videntur feminis equiparati l.ii.vbi decius.ff.de regul.iur.& late habetur per iaso.in.l.exigendi ff.de procura.

Circa tamen hoc incōmodum videretur concludendum ꝙ neq; in-
48 cōmodum, nec dedecus appellari possit. Quoniā procuratoris exercitium vilissimum iudicatur, vnde esse liquet ꝙ infamibus etiam ad

tale studium accedere licet glo. in.l.pedius.ff.de arbi.in.§.si.iusti. de excep.ac bar.i.l.ea.ff ad.l. iul. repetu. Quod a legibus, vt inter aduocatos, & procuratores diffe-
51 rentia constituta esse videatur deci-sum esse credo: Nam aduocatorũ officiũ, vt in toto ti.ff.&.C.de postula. demostratur nobilissimum dictum extitit, & ꝙ procuratoris officium vilissimum habendum sit duabus rationibus patefieri vi-
52 detur. Prima quia lic.serui ad titulos honorabiles conuolare neque ant procuratores tamen esse non prohibentur.l.seruum quoq;.§.i. ff.de procu.& decius tetigit. in .l. fi.per totum.ff. de regul.iur. Alia, & vltima quia tanquam vilissimũ aduocati suscipere non possunt, vt notat bar.in.l.vniuersos, & in
53 l.si quis procurationem.C. de decurio lib.xii. idem bar.in.l.i.C. de primi.eod.necnon,& glo. in.l. generali.C.de tabul.lib.x.
Que omnia non ita temere percipienda sunt.sed cum aliquibus limitationibus videlicet, vt nõ pro cedant, in principum procuratori
54 bus qui potius dignissimi, quam vilessimi existimandi sunt.l.vnica C.de mand. princi. & no. bal. in c.i. de feud. quara. ad istar princi pis notariorum qui dignissimi pa
55 riter dicendi sunt, vt habetur in.d. l. vnica, & incitatis proxime locis in.l.que nemo perfectus .C. de dignι.lib.x. & hoc non obstante re-
56 gula dicente notariatus officium seruitutis speciem censendum, cum inuiti compelli valeant ad eorum officium interponendũ bar. in.l.i. ff.sur.aduer.na. bal.in.ru.C.eod. hosten.in su.de postu.in.§. ex qui bus, & ange.in.l.i.§.ait pretor .ff.
57 postu.ex quibus infertur notariũ rogatum, & suum officium interponere recusantem periurium esse, suo officio priuari posse car.in cle. i.in.xiii.no.de iur.iura. Nec posmodum per comitem palatinum tabellionem creari valere bal .in l.ii.per illum ten.C.de manu.vidi bal.in .c.at si clerici .iiii. col. vbi limitat ex de iudi.in.c. gratum de postula.prela.in.c.post transactionem.ii.culu.de reru.Romanus in l.si vero.§.de viro i.38. falle.ff. solu.ma. Et facit quia patet infa-
58 mia per durare lic.infamie causa extincta sit glos.in.c.cõstituit.xvii. q.iiii. per quam glosam infertur ibidem, ꝙ iudeus incasu quo testimonium ferre non potest contra christianum, nec quoq; christianus
59 factus poterit, vt tenet Roma. in suo singu.697. & fely.in .c. eam te in.ix.colun.de rescrip.proqua quidem inlatione nimium facere videtur dictum glose in.l.qui cum vno.§. ignominia.ff.de re mili.
60 vbi dicit periurium nec post per actam penitentiam posse testem esse vt idem firmatur per bal.in.l. lucius in fine.ff.de infami.
Item facit cõmunis doctorum op-
61 pinio dicens inimicum (datoq; per acta fuerit pax non posse contra suum pristinum inimicum testem esse, vt per alexã. in consi. 9. & per hippoli.in singula. 107. & stringunt vltimo aducta ab eodem hippoli.in singu. 179.
Vnum tamen nec omittendum est ꝙ illud videlicet notarium inuitum debere suum officium interpo
62 nere requirenti Ampliatur in casi bus aductis per decium in .l. ir ui tus.ff.de regul.iur. & vltra eum in casu quo subditi quouocati essent
63 ab officiali p capiendo malefacto re, tunc.n.pariter tenetur.l.si quis

§. fin autem .C. de his qui latro. Angelus .in .l.f.C. de nihilageri atq; paris in tra. findi. in verbo brachium,& diffusius bar.& bal. in l.si quis in hoc genus.C.de eps, & cleri.& hoc dummodo ipsi subditi sine suarum personarum dispen dio perficere possint. Alias autem
64 ordinata charitas,a se ipsis inci pere deberet.l.preses .C. de ser. & aqui.bal.in.l.i.colu.iii.C. de seru. fugi.fely.in.c.i.colu.iii.ex de offi. delega.Item dum tamen officialis non haberet sufficientem familiā,
65 secus autem si sufficiens familia adesset.Quia nō tenerentur angel. in.d.l.ii.& bal.in.l.i.C.de iniusvo ca.paris in .ci.loc.& fely. in c. cum non ab homine in prin.ex de iudi.cum hoc etiam vt conueniēs
66 salarium ipsis tribuatur. Alias eo rum stipendiis militare minime co artarentur.c.cum ex officiis ex de pref.specula.in titulo de recusa.§. i.l.si ita verberatum.ff.de re. iudi. c.cum secundum ex.de preben. & facit Quoniam crucifer licet ad
67 aliquem facinorosum suspenden dum cogi valeat, mercede tamen duce vt par. in.d. tract. in verbo manuuoltus,& habetur per lucam de penna in.l.i.colu.vii. C. de vt rustici lib.x.

Quartum infantie incōmodum.

Quarto honerantur incommodo q ad episcopalem dignitatem cō
68 uolare prohibentur.c.cum in cun tis de elect.c.presbyter lxxviii. di stỹ.& late habbas cōmuniter rece ptus in.c. sup inordinata in finali co.ex.de preben.vbi nec ad aliam dignitatem animarum curam ha bentem ascendere posse dicitur nec canonici ordinari.c.si eo tempo re de rescrip.glo.& doct.in.c.fi.de re.iudi in.vi.& habetur in decisio ne bellamere.727.atq;.754.lic. prebendam obtinere valeant in ca tredalibus ecclesiis persistentem,vt notat bal.in l.administrantes .§. qui corporis.ff.de excusa. tuto. & fide.de fenis in cōsi.xlix. & consi. 132. vltraq; episcopalem digni tatem neq; ad diaconatus ordinē aspirare queunt licet ad minores non vetentur.c.placuit,&.c. puel le.xx.q.i. in col.fi.de eta.& quali nec monachi ordinari bar. in .l. etiam .ff.de adop. bal. & cyn. in aut.ingrexi.C.de sac. sanct. eccle. Sed prope illud incōmodum que
69 rendum est num vere incōmodū dici valeat ad episcopalem digni tatem ascendere non posse,& vide retur dicendum potius commodū animeq; expediens. Cum propter quāplurima debita, & honera qui bus ipsi antistites satisfacere tenen tur videlicet suos populos sacram scripturam omni cura docere .c. cum multa.lxxxvi.distỹ.dist. con cordantes omni studio ad pacem reducendos.c.i. & per totum .xc. dis. Item in locis congruentibus ipsis subditis liberalium artium p ceptores ordinare qui pueros sciē tiam doceant.c.de quibusdam 37 distỹ.glo.in.c.fi. de deci. seculares vexationes, posterga reicere .c.te quidem.xi.q.iii.vnde est q neq; tu telam,neq; curā suscipere possunt c.episcopus.lxxxviii.distỹ.per .4. sequentia,tenentur etiam ecclesie bona potius augere quā dissipare c.episcopus.xii.q.i. Nec ipsa met bona in suam suorum ve vtilita tem conuertere.c.res ecclesie ea.q. Alio etiam debito corresponde re tenentur.videlicet pauperibus, & oppressis sollicite prouidere .c.

epiſcopus.lxxxii.diſty.c. peruenit
lxxxiiii.diſty.vbi glo. curare vlti
mo & diligenter debet ne aliquẽ
ex ſeptem eccleſiaſticis ordinibus
nõnullo hornet niſi ſeruata.;ac ad
hibita ſollenitate exiſtentibusq;
qualitatibus adductis in.c.i.per to-
tum .xxiii. diſty. tum quoq; incõ
modum dici non debet per dictũ
in .c. qui epiſcopatum .viii.q.i.
nec non per teſtum in .c. niſi cum
pridem .§. verum de renun. vbi
legitur epiſcopos teneri ad redẽdã
rationem deo omnipotenti de
grege ſibi commiſſo.Inmo ſi negli
gentia vterentur circa eorum offi
cium grauiter quidem eiſdem obeſ
ſe poſſet.c.i.ex de ſuplẽ.negli. pre
la.Quod non mirum eſſe debet.
Negligentia nempe duce ammicti
71 ſolet preſentandi ius.c.nulla ex de
conceſſio.prebe. & .c.ii. ex de ſu-
ple.negli.prela.Eligendi poteſtas
deperditur.c.fi.eod. beneficiorum
conceſſio ad ſuperiorem deuolui-
tur.c.quia.diuerſitatem ex de con
72 ceſ.preb. Negligentiaq; adiutrice
preſcriptio currere dici. vt late tra
dit gloſ.in .c. vigilanti ex de pre-
ſcrip.& etiam iuris congrui pote-
73 ſtas ſeculuſa mathe.in tract.de iur.
proto.per totum, ac bal. & mar.
ma.in eodem tract.per diſcurſum.
74 Item omnem aditum amiſſum re-
dere.l.fi.C.de quadrie.preſcrip. &
cauſam prebere poteſt, vt officiales
75 puniantur, vt late per paridem in
tract. ſindi.in verbo negligentia,
C rceriq; prepoſiti ſuo officio pri
76 uentur.l.carceri.ff.de cuſto.reorũ
excommunicati etiam defendendi
poteſtate orbentur calcanus in
77 cap.ab excõmunicato de reſcrip.
& barba.in.c.ſacris ex.quod met.
cau Negligentia poſtremo ad pe
tendas vſuras poſt biennium a die

78 ductionis coniugis in domum vi-
ri decurſſus viam recludit bal. in
conſi.cxlix. & hippol. ſingula.
ccclx.& vt breuibus me ipſum ex-
pediam in omnibus ꝙ nocere ſo-
leat fatetur glo'a in.l.ſi quis.C.de
boni.pref.
Ex quibus omnibus quarto loco
adductum potius cõmodum, quam
incommodum dicendũ videtur.

Quintum infantie in-
commodum.

Quinto afficiuntur incõmodo ꝙ
79 hereditatem,vel bonorum poſſeſ-
ſionem etiam mere lucroſam ipſis
delatam ſoli nec adire,nec repudi
are valent bal. in.l.fi.§.penul.C.
de boniſq; liber doctores, & preſer
tim decius in.d.lege ſi infanti.C.
qui admi.necnõ in.l. more vbi ple
ne iaſ.ff.de acquire.here.

Sextum,& vltimum infantie
incommodum.

Sextum,& ſic vltimum quod infan
tes proſequntur illud extat, quia
ad eorum libitum ſuas res nullo
80 titulo in alium regulariter tranſ-
ferre queũt abſq; tutoris,curatoris
ve auctoritate, & ſi cõtrarium per-
fecerint nec obligati remanent,ſed
alios obligant.l. ſi ad reſoluen-
dum,& ibi bar.C.de prediis minor
l. pupillus, & per totum titulum
ff.& inſt.de auctori.tutorum.Qua
ſtante concluſione, nec aliis mu-
81 tui nomine pecuniam tradere poſ
ſunt.l.i.& per totum .ff. ad ſenatus
conſult. macedo. Et ibi titulus
loquitur paſſiue, actiue vero tex-
tus in .§. nunc admonendi iuſti.
quibus aliena. lic. vel non. Item
82 nec transfigere de re immobili ſi-
ne iudicis decreto veniam habent
vt notat ipſa veritas Paulus

tulus de cast.in.l.cum hi .§. sed cũ lex.ff. de transa.glo.& bar.in.l.cũ hi.C.de transa.& in.l.i.C.si aduer.
83 transa. Quæ sex incõmoda in medium afferendo ne contraueniam sanctioni legis naturalis afferentis incongrum esse incõmoda haben
84 tes non habere commoda.l.secundum naturam vbi dec.ff. de regul. iur.Ob id non nulla precipua in adacta prima etate assistentium cõmoda, siue priuilegia in medium afferre decreui.

Primũ infantie cõmodum

Primo igitur cõmodo fruuntur circa nomina persistente:Nam li
85 cet furiosis equi parentur, furiosi tamẽ viciosi,a sacris legibus appellantur ipsi vero potius innocentes dicuntur bal.in.d.l.infantis in prin.C.qui admi.vbi ex hoc infert
86 hereditatem infantibus delatam, nec agnitam adhuc transmissibilẽ esse cuius sententiam referre,& demum impugnare videtur ias. in.l. his potest nu.liiii.ff. de acquire here.Item licet furiosi dormientes
87 appellentur,infantes autem secus l.ii.§.codicillorum,&.§. furiosus ff. de iur. codici. & quantumcũq; infantes aliqualem intellectum habere dicantur.l.i.§. penul. ff. de actio.& obliga.l. dotarum.C. de acquire.posse.furiosi tamen lapi
88 di equiparati extiterunt bar.in.l. i.§.item acquirimus.ff.de acquire posse. ex quo infertur q; licet in
89 furiosis: Nulla cadat neq; naturalis neq; ciuilis obligatio,vt notatur in.l. pupillus num. iiii .ff. de verborum obliga.infantibus vero naturalis cadere potest vt per plura probat ias.in.l.pupillus si fari prope finem.i. colu.ff. de acquir.
90 here.Et licet furiosi infirmi vocentur.l.ii.§.si non prope finem.ff. si quis cautio. vnde est q; neq; scire presummuntur illud de quo pu
91 blica extat in vrbe fama bar. in d.l. his potest: Quod esse videtur contra regulam capituli quanto de presu.c. cum in tua de postula. prela.bar. in.l.si cui.§. hisdem.ff. de accusa.in.l.que absenti.ii.colu ff.de dona,in infantibus totum expresse contrarium decisum inueni tur exigi potest per preallegata. Isti enim non mortui censentur
92 prout furiosi bal.in.l. humani.ii. col.C.de impuber.& aliis substi. hoc certe vere cõmodum pro infantibus iudicandum est, Quia mors terree etiam solet constantissimos viros bal.ĩ tract.de scisma
93 in.v.colu.vbi mortem vltimum terribilium esse expresse quoq; firmat,Ex isto vero furiosorum in
94 cõmodo inferi posse videtur q; ipsi tanquam mortui minime excommunicari possint.c.neq; .viii.dist.
95 Item vt ipsorum mandatum extinctum dicatur argu.legis mandatũ C.manda.§.recte insti.eod.glo. & bar.in.l.idem est.in.l.inter causas ff.eod.& per doct.in.l.& quia.ff.de iuris omni.iudi. & q; per furorem
96 extintum intelligatur mandatum in terminis firmat bar.in.l.qui seruum.ff.de acquire. here. ac bal. & alii in.l.fi.§.fi.C.de admi.tuto.infertur vltimo q; ipsorum heredes infra.x.dies,a die furoris inquietari non possunt aut. item qui domum,& sed nec ante .C. de sepul. viola.

Secundũ infantie priuilegiũ potiusq̃ cõmodum.

Secundo cõmodo,atq; potius priuilegio infantes fruuntur q; ab ipsis perpetrata delict impunita re
97 manere debẽt.l.infans.ff.ad.l. cornel.de sicar. in quo furiosis com

parantur.l. sedetsi & ibi floria.ff.
ad .l.aquilia, sed contra istã con
clusionem plura grauiter obstare
videtur.
Et primo quoniam in iure cõper-
tum est iudices nullo modo malefi
cia dissimulare debere,immo solli-
98 cite inquirere , & veritate reperta
delinquentes punire.l.iiii.§.man-
datis.ff. ad.l.iul. pecula. veritas
quidem ꝙ omni studio inquiri de
99 beat demostratur per iura in .l.ii.
vbi doc. C. eden.c.iudicã e.xxx.
q.v.l.rem non nouam .C.de iudi.
l.i.C.de liber.tolle. &ut de verita
te verba faciam, pro veritate me-
100 lius est pati supplicium quã pro
adulatione beneficium.c.nemo pe
101 ritorum.ii.q.iii. Ipsi omnia cede-
re debent.c.fraternitatis de frigi.
& male,ac ne ipsa occultetur scan
103 dalum,a iure nasci permittitur.c.
qui scandalizauerit de regul.iur.
Item illam qui manifestare tenen-
tur si occultauerint in falsum in
104 incurrisse dicuntur .c.i.ex.de fals.
c.quisquis ii.q.iii. notat bal.in.l.
presbiteri.C.de epis.& cleri.bar.in
l.eaq.ff.de contrahen.emp.necnõ
& decius in.c.si duobus colu.iii.ex
de appella.eidem iusdicentes pre
cipue summum studium interpo-
nere tenentur paul.in consi.ccci.
105 .ii.volu. & quod maximi habẽdũ
est tales vbi veritatem non igno-
rant,& ommittunt delicta iuridice
punire tanquam criminis conscii
puniendi sunt bal.in.l.non solum
C.de cõmer.& merca. atq; officio
106 priuandi bar.& bal.in.l.i.ff.de his
qui sunt sui,vel alien.iur.& si om
nia,vt veritas exposcit perficere
volunt abstineant a carnali amo-
107 re,Timore,& auaritia tanquam a
viciis homines impedientibus ne
possint discernere verum.c. accu-
satores . i i i.q.v. & .c. episcopis.
xxxv.q.vi.
Secundo amodum obstat traditũ
ab imperatore in.l.si operis.C.de
pen.vbi cauetur ꝙ si delicta inulta
108 relinquuntur venia preberetur ex
qua delinquendi audacia non me-
diocris oriretur,& facit quia leges
eo precipuo studio condite fuerũt
109 vt humana per illas coerceatur
audacia,& ita boni inter improb.
quiete viuere valeant .c. quando
ex.de transac.c.facte.iiii.disty.&.c.
non frustra .xxiii.q.v. Item facit
ꝙ si que male vsurpantur, excessus
110 omittuntur viaq; a iis traditur ad
delinquendum, & obid delicta ne-
qua quam impunita remanere de-
bent, ne transeat facti peruersitas
in aliorum exemplum.c.noli 3 5
q.ix.&.c.tam.§.licet ex de exce.
prelato Que omnia si obseruantur
maximus certe oritur effectus.vid.
ꝙ vnius pena in aliorum exemplũ
transibit pro vt legis mens esse vi
detur.l.capitalium.§. famosos.ff.
de pen.c.clericos ex. de vit. & ho-
nest.cleri.c. quia sacerdos in fine
ii.q.i.c.sed illud.xlv.distin.clemẽ.
pri.in fin.de offi.ordina .l. omnes
C.de dela.lib.x.l.i.ff. ne quis eum
in.l.i.C.ad.l.iuli.repetun.l.si ven
dicari.C.de pen.& in.l.aut facta.§
fi.ff.de pen.
Tertio contra adductum secundũ
infantium priuilegium obstare vi
detur regula dictans delicta nullo
111 vnquam modo remanere debere
impunita.l ita vulneratus.ff. ad.l.
aquili. Nulla siquidem victima
deo maior mandari potest quam
vt iniquus hõ puniatur paul.in.l.3
112 colun.i.C.de eps,& cleri. & illud
peragendo publice vtilitati con-
sulitur,ob quam bal.in.d.l.ita vul
neratus notanter dixit ꝙ vbi de

113 malefic. constat, officiales proni esse debent ad puniendum, nec nimium iuris sollemnitates ponderare, & sequitur gra. in vo.cri. xiiii. num.xviii. vnde decidendum esset publicam vtilitatem priuate, & sic infantium preponendam esse l.riparum vbi glo.ff. de rerum diui.l.i.§.fi.vbi bar.C. de cadu.tolle.l.i.& ibi doct. in.vi.colu.ff.solu.ma.atq; in aut. resq; .C. cõmu. de lega.

QVarto contrariari videtur optimum consilium iustitie rectori-
114 bus traditum per legem congruit.ff.de offi. presi. vbi prouinciarum presides diligenter monentur, vt ipsis conmissas prouincias malis hominibus purgare curent. Quod adeo operari potest, vt si
115 officialis profacinoroso in vrbẽ remictendo pecuniam acceperit incidisse dicatur in penam statuti asserentis aliquem delinquentem non remicti ad vrbis lares oppu-
116 gnante pecunia. Quoniam puris tenetur vti manibus, ab omniq; aceptatione se abstinere, & contẽtus esse debet, a fisco sibi datis, vt
117 probaẽ in auct. vt iudi.sine quoq; suffra.colla.ii.per totum alibi etiã
118 dicitur estote vestris stipendiis contenti.lxxxvi. disty .c. non satis, stipendia enim iusticiam regenti-
119 bus ideo constituta fuerunt, vt gratis cuilibet iuris complimentum fiat, neue iusticia venalis euadat .c.
120 cum ab omni de vit.& honest. cleri. & .c. non lic.ii.q.iii. propter quorum iurium decisionem statu-
121 tum ipse credo sententiam pro pecunia latam ipso iure nullam esse.l. venales.C.quan. prouo. nõ est nece.c.venales.ii.q.vi. in dãtisq; hoc modo iudicium hodium decisum inuenitur, vt non modo
121 sententia sit ipso iure nulla, sed q ipse teneatur pecuniã sibi a parte traditam restituere, dummodo illam non conrumpendi studio, sed iuris sui regendi gratia dederit glo.in.c.non sane.xiiii.q.ii. Atq; archidia.in.d.c. qui recte.ii.q.iii. pro qua materia notandum quippe est q si pecunia tradita fuerit iudici post latam sententiam tunc ipsa sententia suum robur obtinere debet, neq; venalis appellari potest hoc sing.dixit petr.anchara in consi.cclxxii. quem retulit, & tenuit fely.in.c.tua nos in fine de simoni. & hippoli.in singul. suo cxc.
123 Quinto vehementer obstat testus in.c.nouit versi. ceterum ex.de iudiciis nec erit apud te exceptio personarum. Quod probari quoq; potest in prin.insti.de ius. & iure. ponderando verbum vnicuiq; appositum ibi in iusticie diffinitione.

Sexto, & pro nunc vltimo contra conclusum secundum infantie
124 priuilegium non mediocriter facere videtur notabile dictum baldi in auct. contra rogatus in fin. C.trebellia.vbi inquit delinquentes non esse vlla misericordia dignos, & lic.alias quis inquisitus ac cusatusue de aliquo facinore non precedentibus inditiis non posset
125 carcerari, vt late habetur per bal. in.l.si quis post.ff.de testa.per bar. in.l.ii.ff.de custod.rerũ ac per bal. in.l.nemo in fine .C. de eps audie. tamen ne fungam rapiendo maleficium remaneat inultum suspectus de fuga. carceri detrudi libere valebit non precedentibus quoq; aliquibus indiciis, vt no.angel. in §.audiant in auct. de defen. ciui. bar.in.l.longius .§. si filius .ff. de iudi.

iudi. Et a captura inchoare posse
127 expresse fatetur bal.in.l. consen-
taneum.C.de iudi.in.l.ii.C. de his
qui latro. atq; alexā.in.l.fi.ad.l.
iul.pecula. Si quis vero scire cu-
pit an & quā.suspectus de fuga lici
128 te capi possit accedat ad iasonem
in prin.in colu.xi. & .xii. insti. de
actio. Ex quibus omnibus.vi. me-
diis videretur preallegatum infan-
tium priuilegium, & cōmodum nō
debere roboris firmitatem obtine-
re(neq; locum sibi aliquo modo
vendicare. Sed tamen cum per ver
bum videtur loquutus fueri non de
129 terminatam inducens oppinionē
l. si quis pro emptore, & ibi doct.
ff.de vsu.& deci.in.l. qui actionem
habet.ff.de regul.iur. Omnimodo
concludendum est predicta omnia
in pretenso priuilegio non posse
aliquo modo obstare, vt de facili
patebit ex proximis aducendis re
sponsionibus.

Et primo omnibus coniuntim in
cōtrarium aductis vnica tradi po-
test responsio q; lic.delicta omni-
no puniri debeant, & iudices solli-
citi esse ad prouincias ipsis cōmis-
sas malis hominibusq; purgandas
ac veritate reperta delinquētes pu
nire tamen ista omnia procedunt
cū grano salis dummodo delicta
dolo cōmissa extiterint, & hoc lu-
ce meridiana clarioribus proba-
130 tionibus ipsis constet iuxta legem
addictos.C.de appella. Secus autē
si dolo comissa nequam viderent,
delinquentes quo ad penam cor-
poralem punire minime possent,
vt habetur per cyn.& bal.in.l.si qs
non dicam rapere penul.colun.
C.de epis.& cleri.per bar.& bal.in
c.i.§.iniuriuam.ii.colun. de pace
iura.firma.per hyppol.in .l. lege
cornelia.ff.de sicar.per bar.in.l.l.
§ pri.ff. si quis test. lib. fuer. per
bal.in.l.data opera vers. Item sta-
tutum.C.qui accusa.non possu. &
nouiter per thoma.gra. in suo cō
si.cri. lxviii.ii.colun. Et istorum
omnium dictum confirmatur per
regulam distintionem ponentem
131 inter voluntatem, & prepositum
in delictis perfectis.l. verum .ff. de
fur. Modo sic in infantibus nō po
test dolus assignari .l. cum pretor
§.non autem.ff.de iudi.& in.§.pre
terea insti quibus non est permiss.
facer.testa.vbi concluditur infan
tes omni animi iudicio carere, &
132 dolus esse non potest stante caren
tia animi iudicii, vt liquet ex ipsi
ius met doli diffinitione .l.i.ff. de
excep.dol. Ergo vbi in talibus nō
possit dari delictum dolo cōmis-
sum, si iusdicētes eorum facinora
omictunt punire pena capitali, nec
argu.nec penam mereri debent, cū
lege permictente illud perficiant.l.
133 grachus.C.de adul.per quem tex-
tum puto dixisse bar.in.l. impera-
tor la.ii.ff.de sta. homi.patri suam
filiam etiam pregnantem in actu
venereo deprendenti ad occiden-
134 dum liberam concedi potestatem
quam decisionem arbitror non
mediocriter facere ad communia
statuta quasi per totam italiam exi
stentia, & presertim p regnum nea
politanum, vbi viget constitutio
per quam sancitum reperitur lice
re marito occidere in quolibet lo
co adulterantem vxorem suam, &
cuiuslibet conditionis sit adulter,
lic.secus de iure cōmuni & loci, &
personarum qualitates animaduer
tente iuxta glo. & ibi doct. in .d.
135 l. grachus. Ob cuius quoq; decisio
nem credo iurisconsultum dixisse
in.l.i.§.off.lius.ff. ne quis eum q;
136 personam capi prohibitam ab

officialis manu eripiens non tenetur ad edicti penam ibidem statutam, hinc etiam conclusum esse
137 mihi persuadeo ꝙ clericus citatus coram iudice laico cũ ex iuris censura comparere non teneatur, Si mandatum spreuerit, & non comparuerit minime teneatur.c.si duobus,& ibi per fely.de appella.in decis.matthei.xi.ac latius per bar.& bal.in auct. clericus .C. de epis. & cleri.& p matth.in suis decis.xxiiii 48.ccxxx.clxxiii.necnõ.ccclxxx & lic. plures hinc inde illationes
138 fieri possent ex.d.l. grachus breuitati tamen studendo me remitto ad domi.alexã.in.l.si.ff. quod quisq; iur.vbi latissime.
Alio vltimoq; modo responderi potest,vt dicatur doctores nõ modo regulas, sed ipsarum exceptiones animaduertere oportere.inmo
139 miserorum refugium esse dicitur ad regulas generales cõfugere teste angelo in suo consi.xxiii.vnde lic. regule citate in vnum semper tendentes precipiant delicta inulta nequaquam relinquenda, tamen ille patiuntur fallentias, vt ipsarum
140 proprium est.l.i.& ibi decius.ff.de regul. iur. & inter alias fallentias patiuntur istam,vt non procedant in delictis ab istis infantibus consumatis per iura in prin. istius .ii. priuilegii adduct.,& dato ꝙ fallentia in iure expressa non fuisset, ad huc pro expressa habenda,esset naturali equitate hoc precipiente, videlicet ab doli defectum per glo.
141 cõmuniter habitam in verbo existimamus in auct. vt fine prohibi. ma. per curtium iuniorem. In consi.xix.per perum in.c.vt debitus colũ.si.ex de appella. per iasonem in.l.a diuo pio.§.in venditione num.xii.ff.de re. iuri. ac in.l. quamuis.ff.de in ius voca. per decium in.l.in omnibus quidem.ff. de regul.iur.per angel.in .ru.insti. de excep.colũ .vi. & deniq; per signorcilum in cõsi.clx.col. penul. per has igitur responsiones restat optime tutum.ii.infantium priuilegium quod cum non nullis limitationibus singularibus percipiendum censeo.
Et primo ne procedat quo ad fe-
142 rule grauem cessionem, sed rantũ quo ad penam per quam infans veniret maxima, vel media capitis diminutione minuendus. Nam ferula (vt dixi) acriter cedi potest
143 Que ferule cessio appellata extitit a baldo leuior tortura in cõsil. lxxvii. in fin.iii. colũ.i. volu. sed (salua pace tãti patris mi videtur quo ad hoc nimium a iuribus alienum fuisse. Quuoniam libentius appellari debet leuis territio, quã tortura per textum in terminis in l.i.§.impubes.ff. ad syllenia. Vbi leuis territio,& non tortura dicitur,& ita talis lex intellecta extitit a bar.& aliis in.l.de minore.ff. de quest.in prin. Quod conualidari potest ex dictis per ioannem andream in.c.cum in contemplatione de regul.iur.in.vi.vbi in.ii.colũ concludit ꝙ dare capud per colũnas,& capere per aures, siue capillos dr̃ leuis territio,neq; tormẽtum obstareq; posse videtur quia modice tortus non habetur pro torto hippolí.consi.lxxx.in primo volu.consi.ciii.eodem,& gra. in consi.cri.xl. nume.xvi. Ad limitationem vero accedendo illã sub obtima ratione conditã esse
144 quilibet credat.Ne intotum ecclesie disciplina deseratur quod prohibetur per textum in.c. excõmunicatorum.xxiii.q.v. Eoq; maxi-

me fulcitur quoniam quãtũquunq; cautum sit iudicem posse ex causa
145 penam capitalem minuere,tamen non in totum delictum impunitũ remictere posse concessum inueniatur tho. gra. in consi. cri. lxiii. & vot.xx.in fine.ac i vot.xxiii.num. xix..Nec in misericordie tempera mento habendo.c.vera,& .c. omnes.xlv.disty.Necnimia debet vti
146 familiaritate per quam cõtentus ortatur.l.obseruandum.ff.de offi. pres. Item pro ista fallentia facit traditum in.c.qui viciis.xxiii.q.v. in.c.sed illud.xliii.disty.in quibus locis probatur,non corripere ma
147 los(iprbosq; viros)nichil aliud ẽe quã ipsos occidere,& vbi mali mores non corripiuntur non ẽ charitas,sed languor.c. non putes cũ sequ.xxiii.q.v. vnde ad mayorem cautelam non nocentem .l. testamentum.C.de testa.non modo,ita ferula cedere debent,vt delicti qualitas exposcere videtur.c. corripitur,siue corripiuntur .xxiiii.q.iii.
148 Sed crudelius,acriusue, quia sautius esse duco cum seueritate diligere,quam cum lenitate decipere p singularem tex.in.c.non omnis.v q.v.

Secundo limitatur,vt non procedat quando ipse infans reperire-
149 tur habere delinquendi consuetudinem.Nam tunc nouiter existimo penam corporalem non cessare debere.Assidue enim peccantiũ deus non miseretur .c. diaconi sunt 93 .disty. Delinquere consueti nullam quoq; veniam sperare debent bal.in.l.i.C. de epis. audie. specula in ti.de contumatia.§.iiii. in vers. sed pone iudex glo.in.l. quecũq;.C.de seru.fugi. ex reiteratione penam augeri firmat, & ita
150 sequntur innocen. in.d.c. nouit de iudi.& tho.gra.in voto.xvii.in penul.& final.colũ.Ad quam limitationem substinendam plura nõ inutilia facere videntur.Et primo
151 in iure cautum est, die veneris santi excarcerados,si delictũ reiterauerint amplius ex carcerari haud debere bal.in.d.l.iii.ludo. roma. in l.si vero.§. de viro.xxxi. falle.ff. solu.ma.& glo.in.l. si vero.ff. ad sillenia. Item cõmunis apud doctores extat sententia q lic.pro vnico
152 furto regulariter quis mori non debeat,tamen si plura conmisserit cruci tradendus,taliter q anima seperetur, a corpore quia propter delictorum frequentiam pene so-
153 lẽt a legibus augeri.l.aut facta.§. si.ff.ad trebellia . Notatur i.l.quid ergo.§. pena grauior in glo. ma. ff. de his qui notan. infa. Circa q̃ materiam an,& quo.pro pluribus furtis etiam minimis quis veniat
154 vltimo supplicio cõdemnãdus de iure cõmuni late loquitur cepolla in aut. Sed nouo iure.C.de ser uis fugi. bal.in.c.de appellationibus ex de appella. & fely.in.c. significasti ii.pri.ex de homici. De iure vero regni.n. tangit fertilissime ioan.anto.de nigr.in.c.regni. incipie.ad hoc per totum vbi inter alias quam plurimas , a se relatas fallẽtias hanc vnã tradit notabilẽ vt non colatur quotiens furta tria etiam minima de rebus conmestibilibus per acta fuerunt,tunc non furcis tradendus est, sed extraordi-
155 narie puniendus erit per eum allegata. Et hanc limitationẽ tu aduocate nota quoniam dum ipse quãdam regionem colerem , illius gubernatorem.v.i.d. vidi in pretẽso casu deliberasse reum ad mortem damnandũ non obstante equitate,a iudicibus pre eorum oculis

continuo habenda.l.placet.C. de iudi.Et.l.quod si ephesi.ff. de eo quod cer.loc.
Item pro ista secun.limitatione fa cit quia pontif. pro prima tantū
156 vice,& non secunda heretico par cere solet.c.ad abolendā ex.de he re. Militibus tironibus pro prima pariter vice idulgeri solet.l. si plu res.ff.de re milit.& vbi quis non fa cta mentione ꝙ alias de alio deli cto gratiam consequtus fuerit fru
157 stra laborasse dr iaf.in.l.damnosa C.de pres.impera.offe.re.in.l. pre scriptione in fine.C. si contra ius. vel vtili.publi. atq; fely.in.c. po stulasti colu.iiii. ex de rescrip.Nec
158 non vbi delictum non est capita le propter frequentiam capitale dr factum ludo roma.in.d.§.de viro in fine.xiii.fallen.bar.in.l. licita tio.§. qui inlicite circa principiū ff.de publica.in.l.i.C.de exac.lib. xi.ioan.de plat.in.l.omnes.C. de dela.lib.xi.& paris in.d.sindicatus tract.in verbo pena. Item in iure decisum inuenitur ꝙ propter blas femandi consuetudinē puer quinq;
149 annorum a paternius laribus,atq; manibus,a diabolo ereptus extitit abba.& ioan.de anna. in.c.i. de delic.puero.vt sequitur hyeroni. cagnole.in.l.pupillum num.iii.ff. de regul.iur.In quo dicto aduertē dum est,tunc propter plura delicta quem mortē tradendum esse,vbi de eodem delicti genere illa plura fuerunt perpetrata alias extraordi narie venirent puniendus, vt ita me docuit p plura,ioānes anto.de
160 nigr.in cle. clemē. vii. de vit. & honest.cleri.pagi.23.colū.ii.
Tertio,& vltimo hoc priuilegium limitandum est, vt non procedat, vbi infantes cōmiserint aliquod
161 enorme delictum. Nam tunc de lictum impune remanere debere nulla ratione suadetur, iudicibus quidem propter delictorum enor
162 mitatem licitum est iuris regulas transgredi,statuta, & cōsuetudines post erga reiicere.l.i. vbi iaf.C. de preci.impera.offerre.per hip poli. in.l.i.ix.colū. ac.in.l.vnus.§. co gnitorum.liiii.colū.ff.de questio. vbi propter hoc infiunt ꝙ alias quis pro vnico furto suspendi nō
163 possit tamen si furtum adeo enor me fuit libere ab humanis tolli po terit,vt idem firmat bal.ante alios in.d.aut.sed nouo iur.iii.no.C.de ser.fugi.& facit quoniam enormi tatis ratione a tenta huiusmodi cri mina committentes defendentibus
164 aures a iudicibus secludi possunt l.omnes.C.de defen.ciuita, p quē textum dixit pulchre angel.in tra. malefi.in verbo & vestem ꝙ lic.no
165 biles furcis non suspendi debeant concurrente tamen criminis enor mitate altioribus etiam furcis su spendi possunt,vt bal.quoq; fate tur in.c.cum quidam in fin.de iur. iur.Et refert. ac sequitur gra. in vot.iii. num.viii. vbi per predicta omnia infert ex processu in infor
166 matiuo posse procedi ad torturā pro criminis imanitate. Nec infi ciari valet ꝙ in quacunq; dispositione nuquam intelligantur inclu sa crimina atrociora,per aductaab allegato gra.in cito.loco. Pro cu ius vltime limitationis vberiori doctrina per quirendum esset que nam crimina enormia appellari debeant qua ve ratione ipsorum quodlibet ita dicendum sit.
167 Et circa ista anime legis,que ra tio extat adherendo.l. cum pater §.dulcissimis.ff.de lega.ii. ad hoc ne tanquam ratione carentia mea
168 dicta extirpari valeant iuxta di

ctum.c.episcopi.lxviii.disty. Pri-
mo enorme delictum heresis pessi-
mum crimen nõ inmerito videtur
169 appellandum ipsum enim (ex or
dine titulorum arguendo, vt con-
cessũ est (las.in.rub.insti. de actio.)
demostratur, ita dicendum, quia ti
tulus tale delictum continens aliis
quelibet delicta complectentibus
prepositus ab imperatore inuenia-
tur & credo ꝙ optime hoc effece
rit. Nam interquam plurima alia
mendacia hoc acerbius a diuo au-
stino censetur.c.primum.xx.q.ii.
Nullũq; ipso iniquius existiman-
dum esse probat textus in .c. quid
autem.xxiiii.q.iii.vnde non teme
re statutum esse inuenio, vt etiam
põtifex in huiusmodi crimine re-
pertus, & cõueniri, & simul iudicari
valeat.c.si papa.xl.disty.lic. in cõ
trarium regula sit.c.nemo.ix.q.3
& papa cum aliquid facit non pos
sit interrogari cur ita facis.c. quã
uis de penite.disty.iii.quoniam su
pra ius, extra ius, contra ve ius de-
terminate potest.c.super vbi pre-
po.ex de accusa. Non obstante
etiam regula dicente quelibet te-
170 neri ad morem gerendum sum-
mo pontifici .c. iulianus .c. inter
dixit.ii.q.iii. Quorum iurium de-
cisio nõ posset locum habere quo-
tiens summi pontificis preceptum
peccatum induceret, cum deo po-
tius quam hominibus obediendũ
sit.c.que contra .8.deisty. c. ita
semper cum.viii. sequen.ii.q.iii.
peccati certe euitandi studio plu-
ra prohibentur, que alias conce-
171 derentur. Et e contra ✠ Leges sta-
tuta, & consuetudines lic. alias cũ
correctorie odiose correctoria, o-
diosa ue sint extendi non possint
peccati tamẽ fugiẽdigra. extensio
conceditur ioan. andre.c.ex teno-
re ex.q filii sint legi, gemi.in.c.i.
§ fi.colu.i.ex. de homi. & fely. in
c.translato colũ.penul.ex.de con
172 sti. Et testi se ad testificandum offe
renti lic.alias credendum non sit
euitandi tamen peccati ratione fi-
des ad hiberi debet hippoli. per
multa in singula.cxl. per totum.
Item quatẽ ũq; filii parentibus,
& serui dominis obedire teneãtur,
si illud tamen peccatum comple-
cteretur minime tenerentur cagno
le.in.l.ii.§.fi.ff.de regul.iur. Quod
procedit non obstantibus regulis
in cõtrarium sentientibus videlicet
filios patris. & dominis seruos obe
dire teneri .l. veluti.ff. de. ius. &
iur. & mathe. not.in decisio.ccc.
viii.l.cum proponas.C.de here.
institue.& matthe.in decisio .ccc.
vii. Peccatum igitur tanquã pestis
euitandum est, eo presertim nomi-
173 ne quia vitam breuiorem redit
c. episcopo vbi glo.xi.q.iii.c.ii.
xli.q.ii.& .c.vindicta .xxiii.q.iiii.
maxime in ipso perseuerãdo quod
174 diabolicum esse probatur, vt nota
tur in.l.papinionus.§. meminisse
ff.de inoff. test.& glo.in.l.consen
taneum.C.que.& qui.iudex.
Enorme etiam ꝙ sit ex adductis p
tex.in cle.pr.§ verum vbi car.no.
ex de here.facillime liquet vbi legi
175 tur heresim rem contagiosam esse,
& obid hereticorum consortia
fugienda sunt, a catholicis chri
stianis .c. quia dignior . xxiiii .
q.i & in.c.clericus ead.q. Quod
ratione illa potissima statutum est
Quoniam quilibet potius ad ma-
lum quam ad bonum procliuius
176 est.c.procliuus .xx.q.iii. & mala
consuetudo corrumpere solet bo
nos mores glo.in.l.ediles.ff. de edi
li.edic.vnde statutum esse videtur
ne fideles cum fidelibus cohabitent

nec clerici cum mulieribus couer-
177 sentur toto titulo de cohabita. clericorum in .c. nullus.viii.q.i. Quod ideo decisum esse omnes cre dant quia naturaliter solent virũ appetere, sicut magnes ferrum, &
178 materia formam vt dicit per bal. in rub.d.tituli de cohabi.cleri.in/ mo maiorem delectationẽ in coi- tu habent quam viri ioã.de platea
179 in rubrica insti de nup. & isto pre sertim vicio laborant grauide exi- stẽtes, in hoc peioris conditionis censende brutis animalibus post conceptionem coitum non optan tibus sed, vt conticum morbum fu- gientibus, vt firmat macrob.in.v. satur. & faciunt cõtra glosam in l. palam.§ que in adulterio.ff. de rit.nup. dicentem maiorem hone- statem in feminis, quam in viris re quiri, sequitur ias.in .l. in harenã. colũ.fi.C.de inoff. test. & paulus in.l.ex facto.§.fi.ff.ad trebellia.

Tertia, & vltima ratione quam cẽ- seo meliorem demostrari potest ra
180 le crimen vere enormissimum di ci debere. Quoniam dum quis in huiusmodi detestabile facinus inci dit in tria pessima delictorum ge- nera incurrit.
181 Et in primũ ꝙ decipit proximos dum ipsis sub specie elemonsie, ac mellis dulcedine venenũ tribuit, & dum cibum ministrare simulat, a
182 cauda ferit & mortis poculum ve luti durissimum aconitum inmi- scet, aconitum dico quandam er- bam veniferam.l.eiusdem.§. alio fi.ad.l.cornel.de sicar. Que persi- ciendo in improbatum proditio- nis crimen incidit pro vt proba/ tur extraditis per bar.in extraua- ga.qui sint rebell.vers.ribellis: & in.l. respiciendum.§.delinquat.ff. de pen. per glo. in .c. clericus in verbo proditionibusxlv.distĩ.per fely.in.c.i.ex de homicĩ.angelum are. in.§. interdum colũ.ii. insti. de heredi. ab intesta. per petrum anchara.c.i. ex de cõstitutio per saly in.l.ii.C.ꝙ res expor. possint per bal.in.c.i.in vsibus feudorum & deniꝙ per iacobum de beluiso in tractatu feudorum in vers. dictiꝙ.

Secundum ꝙ sue salutis ignarus se ipsum decipit. Dum preter sue aliorumꝙ animarum dispendium
183 in graues acerrimasꝙ penas in currit. Cum iure pontificio qua- tor officiatur penis, videlicet ex communicatione, depositione bo norum ablatione, & militari perse cutione vt habetur per glo.in .c. ad apostolice in verbo heresi de sent.& re iudi.in vi.in excommu- nicationem vero ipso facto .i. cri mine probato incidisse dicitur.c.
184 nouerit de senten.excommuni. huiusꝙ criminis qualitate actenta decisum inuenitur eadem feriẽdos esse pena ipsos receptantes nec nõ & defendentes.c.ii.de here.& .c.ac cusatus eodem in.vi.lic.de iure re gni neap.omnium bonorum pu- blicatione, perpetuoꝙ exilio dam nari debeant consti.paterenorum, Inmo de iure canonico ipso iure bonorum dominio orbati esse in- telliguntur.c.cum secundũ de he- reti.in.vi.& bar.loquitur in.l im perator in fin.ff.de iur.fi.pro vt in simili probato assassinio clericus ipso iure suis beneficiis priuatus est.c.fi.in verbo facto de homi. in vi.fely.in.c.inquisitionis.l.colũ. de accusa.& ioannes arno. in suo singula.xxii.

vltimum ceteris peius conmictit, ꝙ deum omnipotentem tanquam

186 verum lucem non agnoscit. Qua ratione lese maiestatis crimini prepositum videtur, vt per mathe. in d. con. regni incipiente pater nostrum.

Simonie etiam facinus rationabi-
187 liter enorme appellari potest, quia per ipsum magis quam per alia diuina maiestas leditur .c. quibusdã i.q.i.& alias execrabile vicium dictum inuenitur.c.reperiuntur eadẽ q.i. vbi que nam, & quot species, quibusue modis conmictatur, & p herri.in.c.fi.ex de simoni.

Tertio autem loco lese maiestatis crimen non temere enorme iudi-
188 cari potest. Nam dum quis inhoc incidit contra diuinum mandatũ venit, dr videlicet omnes creaturas subditas esse debere sublimioribus
189 potestatibus, eisdemq; honorem debitum ac reuerentiam prebere .c.i.xciiii.dis.& deus mandasse videtur sua mendata custodiri nimis pto vt habetur in psalmo .cxviii. & notat dominus mathe.in probemio suarum decisio.

Furti postremo crimen ꝙ enorme inter aliaq; enormissimum censendum sit patet cum tale conmictentes contra omnia, & diuina, & hu-
190 mana iur. venire dicantur, ꝙ cõtra diuinum firmatur exo. c.2. in glo.legis pri.ff.de fur.in.§.i.insti. de obliga.que ex delic.nascu.& late.per gandi.in tract.male in rub. de fur.colũ.i.ꝙ contra ius naturale probat textus in.d.l.i.ff. de fur. cum alteri faciundum nõ sit quod tibi non vis.§.iuris precepta vbi domi. sylue.insti.de iust.& iur.

Tertium infantie priuilegium.

Tertium admodum expediens in farttibus concessum inuenitur priuilegium ꝙ si aliquam ingrati-
191 tudinis causam contra parentes conmisserint exeheredari minime possunt.l.si quis suo vbi plene per iast.C.de inoffi.testa.& idem procedere debere arbitror vbi contra fratres aliquã ingratitudines causam conmisserint.tunc etiam nec exeheredari debent quia eadem ratione hoc suaderi videtur pro vt in pretenso proximo casu, vt probat tex.in.d.l.si quis tuo.§.fi.Er-
192 go idem ius vulgata .l. illud vbi gloria.ff.ad.l.aquilia. Inmo dicta legis prime ratio tanquam generalior dicto attendi debet.l.penul.ff.
193 de iur.& fac.ignora. Pro cuius priuilegii scientia si quis scire optat que nam sint cause ob quarum aliquam filius, a prẽ, vel e contra. Et frater a frẽ exheres, fieri possit accedat ad plenam glosam, & ibi
194 textum vbi per angel. in auct. vt cum de appella cogno.§.causas.

Quartum infantie priuilegium.

QVartum estꝙ lic.alias quis in ius
195 licite vocari valeat, ipsi tamen infantes minime.l.in ius vocari infine.ff.de in ius vocan.vbi iast.notat ac limitat eandemq; limitationem sequitur matheus de afflictis in decis.cclvii.l.neq; eod.titu.de in ius voca.& ibi per scribentes, necnon per specula.in titu.de.i.ii. decreto §.iii.in versi.sed pone pupilli.

Quintum infantie priuilegiū.

196 Illud est vt neq; torqueri valeant sed ferula cedi per dicta supra i.iii. limi.ii.priuileg i,& probatur per bal.in l.fi.C.ad fillenia.

Sextum infantie priuilegiū.

Est vt propter homicidium non 197 fiant in regullares pro vt fertiliter tradit glo.& cardina. in cle.i. de homici.ac habetur per hostiensem in summa ex de delict. puerorum.

Septimū infantie priuilegiū.

A legibus statutum reperitur, vt nō 198 teneatur, nec ligentur vniuersitatis pacto per singularem doctrinā baldi in.l.ii.v. colū. C. que sit long.consuetudo quod eo maxime procedere debet: vbi ab vniuersitate cōditū pactū esset aliquo mō cōtra bonos mores cōtra leges, vel contra constitutiones, tunc enim 199 etiam vniuersitas non teneretur c.que contra.viii.disty.c.in malis xxii.q.iiii.&.c.honestū siue vnusquisq; ead.q.iiii.Nec etiam, si iuramento vallatum sit .d.c.vnusquisq; quia in licita promissa colentes di 200 uina precepta paruifacere videntur.c.duo.xxiii.disty.Et ob id statutum credo q mendacium iudicari non valeat vbi inlicitum promissum non obseruatur.c. beatus paulus.xxii.q.ii. Pro cuius .vii. priuilegii perfecta doctrina, si quis non ignorare desiderat que nam sint pacta inlicita,& in honesta, & num consuetudine infantes ligentur pro primi resolutione videat c.relatum.x.q.finali, pro secundi vero scientia accedat ad textum in l.ii.vbi bal.not.C.que sit long. consuetu.

Octauum infantie priuilegiū.

A iuribus illud cōcessū esse iuenitq; 201 lic.regulariter hereditas nō adita sit intrasmissibilis.l.vnica.§.in nouissimo.C.de caduce tolle. tamen hoc in infantibus fallit qui extraneorum hereditatem ipsis delatam,& ad huc non aditam ad parentes transmictunt. bar. in.d.l.si infanti.C.qui admic.bal.in.l.i. C. qui ant.aper.tabul.& ias.in.l. emācipata.i.ii. colū.C.qui admicti. vbi per dominum meum marcellū byrligutium, latissime, omnia in hac materia tradēda posita,congesta q; fuerunt,ad ipsius igitur dicta me remicto.

Vltimum pro nunc infantie priuilegiū,& cōmodū.

Censendum est quia lic.tutele munus publicum sit,ad huc tamē ipsi infantes neq; tutelam, neq; curam acceptare tenētur.l.nemo vbi bar. C.de legi.tuto.& quod maximi habendum est, a tutela se abstinere possunt,a successione vero excludi 202 non valent.d.l.nemo. Non obstāte regula asserente eum sequi comoda quem sequntur incōmoda.l. secūdū naturam vbi decius.ff.de regul.iur. & ratione quidem statutū credo quia nemini naturalis defe 203 ctus obesse debet ioan.fab.in.ru. insti. & fely in .c.ductum colū.6. de presū.l.fluminum.§.vicium .ff. de dāno infect.& glo.& bar.in.l.ii. §.sed si non propter.ff.si quis caus. hoc nempe priuilegium admodum ipsis infantibus expedire posse sentio. Quoniam si tutele vel cure onus subiissent vere onus suscepis 204 se dicerentur bal. in.l. meminimus.C.de legi.here.&.l.tria onera ff.de excusa.tutorū, ceterisq; peius quoniam tutela expirata ad multa

tenere

tenerentur & pri. si negligentes ex
titerint temere ve litigauerint .l.
205 nō est ignotum vbi bar. & alii .C.
de adminis. tuto. si pro pupillis sci
enter indebitum promiserint bar.
in.l.cum post.§.i.ii.colū.ff.de ad/
mi.tute. Si prius nouos, quam vete
res fructus vendiderint bar. in.l.i.
pro.nota.C. de conditio. impu.
Item coartati remanerēt si per eos
steterit quo minus adimpleatur
vtilis conditio ipsis pupillis, vel in
legato, vel in donatione relicta .l.
pupillorum.C.de adminis. tutorū
& si pupillorum debita non exege
rint.l.si tutor.ff.de ami.tuto. Im
mo in exigendo tenerentur de do
lo, [illegible] culpa.l.ii. & ibi bar. ff
arbi.tutele. Nico[illegible]
l.i.ff.de fidei tutorum, vel si pupil
los spoliauerint, ipsorum ve bona
dilapidauerint pro vt profuse teti
git mathe. in deci.ccccxxx. tūc q
tutela orbandi essent per aliam de
cis. eiusdem mathei.ccvii. Quod
non mirandum est, quia decisum
reperitur patrem dominium nec
regimen bonorum, a filiis acquisi
torum habere posse vbi pater dila
pidator esset, vt notatur in.l. impe
rator.ff.ad trebellia, & tamen regu
la iuris cōmunis precipit filium in
patria potestate persistentem om
nia regulariter patri acquirere.l.
placet.ff.de acquire.here. de cuius
regule plena veritate videri pos
sunt doctissima aducta per domi
num meum in.l.f.in.v.colū.C.qui
admict. obligati quoq; & vltimo
remanere valerent, si pacem fece
rint de contumeliis quibus pater
pupillorum, ipsi ve affectus ac affe
cti extiterunt, vt latius concludi
tur per bal. saly. & ias. in.l. pactum
curatoris.C.de pac. & per ias. in.l.
si tibi ad fin.ff. de pac. Quorū om

nium sententiam optima ratione
206 fulcitam esse duco. Quoniam ho
nor omni lucro preponendus est
nec precio numario existimari po
test ias. in.l. reheprendenda.ii. no
ta.C.de insti.& substi.gra. in cōsi.
cri.xxix.nume.lxxxi.& bal. in ca.
i. ex de vit.& hon.clericorum .

Secunda etas:

Inter sex etates secunda que pueri
207 tia dicta fuit sciendum est q exor
ditur a septimo anno exacto, & ex
[illegible]rat in. xiiii. in maribus in femi
[illegible] vero.xii.l.qua etate.ff.de testa.
[illegible]n nūquam in. xviii.§.mino
[illegible] insti.de adop. quod alimento
[illegible] fauore ipsis concessum dicitur
[illegible] .in.l.mella.ff.de alime.& cibar
208 [illegible]ga. in istoq; xviii. anno persisten
[illegible]s doctoratus dignitate (scientia
tamen interueniente) illustrari que
unt.l.i.§.initium vbi doct.ff.de po
stula. ias. in rub. tituli de procura.
C.& fely. in.c. cum vigesimum co
lū.ii.de offi.delega. lic. cardinalis
in clementina rum probe. dica nō
inueniri quoad hoc determinatam
209 etatem. Quid quid sit aduertendum
est q existentes in.xviii. anno adep
ti doctoratus dignitatem lic. legere
disputare, ac postulare valeant, nō
tamen iurisditionis exercitiū exer
cere possunt, vt concludunt domi.
sylue. aldo. & nicasius in .§.fi. in
fin. insti. quibus ex cau. manu. nō
licet, Sed notandum est hoc pre
cedens dictum limitari posse vbi
210 tales iurisditionis exercitium ex
successione haberent, vt dr in femi
nis decius in.l.ii. num.iii.ff. de re
gul.iur.& presertim masculo tan
quam femine digniori glo. in.l.
ediles.ff.de edili. edic.§.i. insti. de
iure persona. barba. in.c. significa
sti colū.iiii.de for.cōpete.& faciūt

aducta in.c. hec inmogo cum sex sequen.xxxiiii.q.v.

Tertia etas.

Tertia etas adolescentia dictã per
211 durare fertur vsq ad.xxv.annum §.apparet legis si .C. qui venia. etat.& .§.apparet legis prime .ff. deminoribus, & in tali annorum numero homo dr perfecte etatis, vt per bar.in.d.l.fi. vnde esse videtur ꝙ ad lites procuratores constitui possunt portius in.§. penul. colũ.iiii.insti.quibus ex ca.m[illegible]u. non licet,necnon ad malu[illegible]
212 tiusquam ad bonum pron[illegible] ueniuntur,xii.q.i.c.i. vnde [illegible] est nihil adolescẽtis vita inc[illegible] vt refert glo.in.§.i.insti. de i[illegible] iur. ac textus extat apertus [illegible] c.i.& notat matheus in decis.C[illegible]
213 Ista tamen etate nulla glorisio[illegible] inuenitur vt inquit angel.in.l. licet.C.de testa.milita.

Quarta etas.

Quarta etas iuuẽtus appellata ini-
214 tium suscipit, a quinto lustro exacto, & expirat in vndecimo glo. in prohe.vi.libri,& alexa. in.d.l. fi. infanti.C. de iur.delibera . In. hac vero reperti ea sunt natura
215 prediti vt admodum gloriam optent cardina.in cle.vt professores v.nota.de decim.Et hinc esse videtur ꝙ ꝗ plurimi elaborant in legali,qualibet ac alia adipiscendafa
216 cultate vnde perspicatiores euadunt senibus glo.in.l. gallus. ff.de liber.et post,barba. in cõ. vi . pri. volu. Et in cõsi.xxvii. fely. etiam in.d.c. preposuistis colu. fi. ex de proba.

Omictendum vero non est in hac etate inuentos pluribus vitiis regulariter circumspectos esse.

Primum iuuentutis vitium.

Primo vitio iuuenes laborare solent ꝙ eorum calores faciliter co-
217 artare nequeunt.l.fi.§.filiis. C.de bon.ꝙ liber. secundo ꝙ raro cõtinentes & casti inueniuntur iiii.aristotelico problemate,sed iu hoc recipiunt legit mam excusationem, Cum ex eo sperma in corpore retentum generat venenum vt pro-
218 bat antonius de put.in trar.de .is. nup.colu.i.et.ii.tum quia luxurie vicium naturale est & pauci,a,legibus reiecti .l. nam ad ea . ff. de legi.et.l.ad ea,& ibi deci.ff. de regul.iur.sine ipso deheprenduntur [illegible] quia sanctitas tua.l.dis[illegible] [illegible] minum. §. vitium.ff.de dan.infe. bar. in.l.is. [illegible] & si non propter.ff. si quis cautio. Que excusatio vt legitima eo maxime recipi debet,quoniam ad
219 eo luxuria vires suas,ampliasse videtur,vt et sapientie patrem Salamonem deceperit.c.salamon.xxxii.q. iiii.Et in.c.sacerdos.iii.q.vii. Sanctos sibi ipsi subditos fecerit jexemplum capiendo de dauid.c. septies §.dauid quoq, de penite. disty.iii. et singulari deniq fortitudine circũspectos superauerit vt de sansone legitur.c.nisi.xxiii.q.i.
220 Tertium quo iuuines laborare solent vitium extat non modica eorum inconstantia, ac animi infirmitas, vt notatur per demi.nicas. et do.syl.aldo.flore.in.§. his igitur insti.de ius.et iur. Que inconstantia non modice a legibus improbatur per iura allegata a glossa in.l.in cause.ff.de procu.ipsa vero prediti sunt qui calamitates tollerantes non perpatiuntur, sed re-
221 bus aduersis succumbunt, qui sul-

minibus fortune debiles se ipsos
prebet, qui fortune cedunt, afflicti
iacent, qui in rebus secundis inso-
lentes, in rebus vero aduersis pusi
llanimes conspiciuntur, vel qui ali
quid boni exequi deliberarunt exe
qutioni tamen tradere nequaquã
freti fuerunt. c. qui bona. xvii. q. i.
222 & hoc exemplificari potest in vo-
uentibus castitatem, nec eam colen
tibus. c. vouentibus ead. q. i. Item
in monachis a sui nominis, & reli-
gionis profexione recedentibus. c.
si cupis xel. q. i. atq; in episcopis.
vel prelatis qui proter tribulatio-
nes a grege ipsis conmisso abesse
solent. c. sugestum. vii. q. i.
Quartum vltimũq; vicium iuuenes
in vsu habere consueuerunt, vt re-
223 bus nec modum interponant, vt
tradit archidia. in. c. tanta. xviii.
disty.

Quinta etas.

QVinta etas supra senectus dicta a
doctoribus legum apicem perpen-
224 dentibus diuersis modis. Et tem-
poribus animaduarsa extitit vno
modo in. lx. anno requisito ad hoc
quis arrogare valeat. l. si pater fa-
225 milias. ff. de adop. & in. §. fi. insti.
eod. & arrogare volenti cur maius
tempus necessarium sit quam ado
226 ptare cupienti nulla alia ratione
nisi propter maius periculum in-
troductum esse iudico. l. i. §. sed si
quis. ff. ad carbo. per quem textum
227 maiores sollennitates in testamen
tis, quã in codicillis a legibus adhi
bite fuerunt toto titulo. ff. &. C. de
testa. ordina. & de codicill. Istius
etiam. l. i. ratione attenta in causis
criminalibus decidendis plures sol
228 lenitates, quam in ciuilibus statu-
te inueniuntur toto titulo. ff. & .C.
de pen. secundo modo senectus su-
scepta extitit in. lxx. anno quo ca-
229 rere non debent a turele, vel cure
onere se abstinere volentes. §. item
maior insti. de excusa. tuto. Ter. &
vltimo sumpta extitit in. lv. anno
230 quem habere debent, a muneribus
personalibus se excusare cupientes
l. fi. C. quieta. lib. xi. sed alias in nõ
nullis regionibus senes difficillime
agnoscuntur, neq; a iuuenibus diffe
re videtur glo. in. l. non aliter. ff. de
lega. iii.

Sexta, & vltima humani
status etas.

Vltima, & sic sexta etas qua huma-
num genus expirare solet decrepi
231 tas appellata in centenario lon-
gissimo vite hominum tempore cõ
stituta est. l. fi. C. de sacr. sanct. eccle
l. an vsufructus. ff. de vsu fru. & ad
uertendum quippe est ꝙ tali anno
232 rum spacio rei sue dominio eccle-
sia orbari potest. d. l. fi. vbi ĩ ipsius
tantum priuilegium hoc procede-
re cauetur, & non inmerito eccle-
233 siam enim romanam ceterarum
omnium capud esse probatur. c.
pri. xii. disty. & nec maculam, nec
234 rugam continere fatetur textus in
c. quamuis ead. disty. & hinc est ꝙ
omnes vehementer hortantur ip-
sius vestigia diligenter sectari. c.
235 quis. xi. disty. Per que omnia cũ
laude indiuidue trinitatis sit impo
sita vltima manus presentis tracta-
tus primo capitulo. Rome. 8. Ia-
nuarii luce. 1550.

Fa. M. L. V. I. D hyera.

Secundum Capitulum.

Secundum Capitulum.

QVARTAM QVINTAM simul, & etates quibus humanū genus expirare solet ad huiusmodi tractatus precipuā doctrinam spectare neminē fugiat.

PRo istius capituli intelligentia necessario querendum nō est, que nā sit quarta, & que quinta etas, nec quo annorum spacio quelibet se cludatur, in precedentis enim interpetratione diffuse dictum extitit, nec si dicere vellem legitime efficere possem quoniam tā
2 quam superflua proferens arguendus essem. l. i. & ibi bal. ff. quod met cā. §. qbus in. i. C. cōst. bal. in decretalium prohemio penul. colū. bal. in. l. gallus. §. i. ff. de liber. & post. Que omnia sequtus fuit dñs deci. in. l. i. nu. iii. ff. de regul. iur. & facit lex. pri. ff. de pres. verbis, nec nō dictum paridis in trat. sindi. in verbo de exces. prela. asserētis aduocatos
3 nimium in dicendo prolixos, a iudice prohiberi posse quominus loquantur, & si perseuerauerint illos aduocationis officio orbare valeř & ad hoc accedit glo. in. l. ex causa ff. de postula. Et ias. in. l. i. colū. i. ff. de offi. asse. Itē capitulum sit rector ante finē. xliiii. disty. Et non tantū in dicēdo superfluitas reiicitur, sed etiam, ac ēt in perficiendis actis hu
4 manis improbari videtur. Puta in cibis, & potu. Quo casu maxime euitanda est, quia & corpori, & anime obest. c. nihil enim de conse. di
5 sty. vl. Item in deliciarum volupta tuq; excessu. c. ecclesie. xxxv. disty. c quisquis disty. xli. Itē superfluitatē, a iuribus improbatā video in edi
6 ficiorum amplioribus constructionibus. c. non satis. lxxxvi. disty. c. pulchra, ead. disty. nec non in. c. gloria. xii. q. ii.

Sed vnum tantum querendum est videlicet qua. ratione de duabus adductis etatibus. Et non de ceteris ī hoc. ii. c. mētio facta fuit, ad quod breuiter respondetur dicendo, ex eo hoc effectum, vt demostretur in
7. hoc tractatu senio confectos iuuentute fruentibus preferēdos esse, lic. senex ille in hac materia suscipiendus erit qui maiori annorum numero grauatus inuenitur, quia cū in ipsis tradendis prerogatiuis, & priuilegiis lex tacuisset quod tem
8 pus requiratur, & ipse tacere debeo l. preses. ff. de offi. presid. c. i. xix. disty. & . l. metuū autem. §. animaduertendum. ff. quid met. caus. & obid cum grano salis situatum fuit verbum precipuam, vt significet in presentis codicis scientia habenda illas ābas etates suscipiendas esse, & generaliter, nec tempus exprimendo arg. capitu. ex literis il. ii. de homicidi. Que vt modica lic. paruī facienda sint, tamen posponenda minime erunt cum ad materiam operari videantur. Modica enim a legibus paruifieri pluribus modis, & rationibus demostrari valet.

Et primo in iure compertum ex
9 tat modicam contrarietatem in testibus repertam testes non redere falsos anto. de butrio in. c. de regula. alexan. in. l. si insulā in prin. ff. solu. matri. & in suo consi. clxii. consi. ccxlvii. Et consi. ccxliiii. Quorum doctrina videtur ꝙ optime confirmari possit, quia semper fieri debet interpretatio. vt falsum
10 excludatur bal. in. l. iuris gentium

§ quod fere.ff.de pac.& in.l.impe rator .ff. de sta. homi. Alexan. consi.lxxii.volu.ii.in cõsi.lxxiiii. 4. volum. inmola in consi. ciiii. ac grama in consi.crimina. .xxx. num.ii. Et faciunt dicti thomasii gra.aducta in.d.consi.xxx.& cõsi. xix Alexan. consi.cv.ii. volumi. consi.v.prim.volum. ias. in .l.ii. C.de bonorum posse. ii. tabul. & fely. in.c. cum tu. iiii. colu.ex de test.ac nouiter gra.in suo consi cri
11 xix.num.7.Itẽ facit quia statutum de vulnere loquens in vulnusculo procedere nõ potest bal.in.l.i.§. sed sciendum.ff.de edili edict.bal. in.l.si predium.C.de edili. actio. Ias.in.c.i.colu. 8. qui Feud. dar. possunt, Andrea.barba. In lib.de prestan.cardina. 8.q.colu.fi.glo. & angel.In.d.l.si de pignore.§.fu rẽ.ff.de fur.pro que hippo.in sin gu.276.expresse concludit offi ciales non teneri pcusfiones cũ le
12 uissima cutis scisura commissas de nuntiare, stante statuto Disponẽte sanguinolentas percussiones,a,iu dice denuntiari debere,& hec inla tio videtur ꝙ confirmari valeat ex eo ꝙ statuta vt odiosa restringen da sunt deci. In.l.pretor.ff.de re
13 gu. iur. latisfime docto.in.l.cum quidam.ff.de liber.Et posthu. Ay moni.in conci. clxxiii. Ias. in.l. fi.ff. de in ius voca. & vltra alios nouiter antonius de nigris in .c. regni .n. incipente ad hoc. vbi ex
14 tensionis materiam , vt periculo sam feli.in .c. translato colũ. vii. de constitu. plenissime congeruit. Sed diligenter animaduertendum est,preallegatum proximum dictũ non posse procedere dato casu, ꝙ
15 vulnusculum traditum fuerit ca piti. Nam tunc statutum de vul nere ad tale vulnusculum exten dendum esse proxime aducenda facillime demostrabunt.Et primo in iure conpertum extat,ex modi
16 co ictu in capite quem letaliter le di posse.c.significasti de homici. bar. in.l.i.§. diuus .C. de emen da.seruorum Angel.in tractatu ma le.in vers. scienter.Et dolose.anto niusq; de rosata in.c. consuluit.ii.
17 q. vi. & capitis percussio est magis periculosa quam relique corporis partis raphael.in conci.cxxxiiii. respectus enim habetur ad cerebrũ
18 quod est diuinum mẽbrum sccũdũ philosophum a bal. relatum in c.i.§. ad hec de pace iura. firm. vnde decisum est ꝙ dum caput do let cetera membra languent.c.sunt
19 plurimi.Et.c.ex merito .vi.q.i. Quia cetera membra capud sesta ri solent.c.non decet.xii.disty.c. nolite.xi.disty. Capitis etiam no bilitate attenta illum locum reli
20 giosum leges appellarunt in quo capud sepultum inueniatur.l. cum in diuersis .ff. de religio. & sunt. funerum . Et facit quia lic.alias
21 cum baculo percutiens ex vulne re letali non teneatur,vt bal.con cludit in.ffrum.prohe.iii. colum. tamen si in capite percusserit leta liter teneretur Angel.in .l. i. § . sed si claua.ff.de sicar.& fely. in.d. c.significasti. Inmo ꝙ tali loco in latum vulnus mortale non fuerit difficilis est probationis, vt tradit
22 bal.in titulo quibus mod.feud. ad mic 13 .in dubio recurri valeat ad medicorum arbitrium cui in hac
23 materia standum est.l. semem.ff. de re mili. Bar. in.l.si in rixa in fine ff.de sicar.bar.& cin.ac bal.in. ffꝝ prohe.iii.colũ.Abb.& anto.bu. in c.preterea ex de cleri. percussio. necnon , & gandi . in tractatu malefic.in rub. de homicidiis.

Nec hoc mirandum est, nam in
dubiis ceteris occurrentibus in ar
te peritis standum esse iura volue-
24 runt, Arbores enim si radices ege-
rit si, vel ne rusticis fidem adhiben
dam probat textus in.§. preterea
insti. de rerum diuisio. Et in.§.
quod autem in auct. de non alien:
25 vel permu. Item si ambiguum est
num virgo violata fuerit ostretri-
cibus leges standum esse mandarũt
26 l.i.in pri.ff.de ven.inspi. Et vbi
mensurandi sunt agri, mensoribus
credendum firmat lex pri.ff.si mens.
fal.mo.dixe. res ve aliqua si exti-
manda foret reipublice extimato-
ribus standum esse concludit impe
rator in.l.hac edictali.§.is illud.C
de secun.nup. In quibus iudiciis
27 interponendis si ipsorum aliquis
fraudem adibuerit, a ius dicente im
punitum se remittendum nequa-
quam credat.l.arbitrio.ff. qui satis
coga.
Secundo ꝙ modica contẽnantur,
28 a legibus. Operari videtur textus
in.l.id est in.l.si oleum.§.fi.ff. de
dolo vbi doli actionem cessare pro
batur, quando in modicis dolus ad
hibitus fuerit, Item clericum per-
cutiens, vel eundem contumeliis af
ficiẽdo in sacrilegium incurrisse dr
c.si quis suadente.xvii.q.iiii.& pro
pterea iudex ex officio procedere
potest bal.in.l.si quis in hoc genus
C.de epis.& cleri.alber. gran. in
tracta.male.in pri.ru. faly.in.l. ea
quidem.§.quia propter colu.ii.C.
de accusa.luc.de penna in.l.si va-
cantia colũ.ii.C.de bon.vaca.li.x
ac andr.de inser.& math.in con.s.
hi qui, vbi vero percussio leuis fuis
29 set, seu iniu modica predicta om-
nia cessare debent, vt firmat bal.in
d.l.si quis in hoc genus si.colũ.
hippoli.in consi.cri.ciii.& Ioan.
arno.in suo soliloquio.lxiii. pro
cuius dicti veritate si quis se scire op
30 taret que nam iniuria atrox censen
da sit recurrat ad.§. atrox.insti.de
iniu.ad.l. pretor.§.i.ff. de eod. &
ad glos.in.c.tãta ex de exce.prela.
Tertio minima ꝙ non immerito
parui fieri valeant ostenditur p .si.
dictum anto.de butrio in.c.ex lite
31 ris ad fra.de fid.insti. vbi instrumẽ
tum propter modicam rasurã fal-
sum non esse fatetur, & sequuntur
scribentes in.c.lic.de cri.fal.& im-
mol.in.l.proxime.ff.de his que in
tes. dele. Nec officialis propter
32 modica sindicandus est bal.in.l.
quamuis.ff. de condi. & demos. &
fulcitur per regulam dicentem de
33 minimis pretorem non curare.l.
ait pretor.l.scio.ff.de inte.res. mi.
34 Nec tria furta minima in rebus
comestibilibus commissa quem su
spendi facere queunt, vt dixi supra
in pri.c.in.ii.falla.ii.infantie pri-
35 uilegii per quo dicto facit [redacted] glo.in.§.fi.in aut.de arm.glo.
in ru.C.de frabi lib.x.angel.in.l si
pignore.§.furẽ.ff.de iur.iudo.ro.
in .l.i.C.de repu. here. & in.l.i.§.
occisorum.ff.ad syl'le.abb.in.c.cle
rici de vit.& hone.cleri. atꝗ bar.
in.l.i.C.ad.l.iul.de vi. pu. & si ad
istius dicti vberiorem doctrinam
quis scire, vellet que nam armorũ
36 appellatione veniant accedat ad
textum l.iii.§.omnis.ff.de ui. Et
vi.arma .l. armorum vbi alcia.ff.
de verborum signi.l. armatos in
fine.ff.ad.l.iul.de vi pu.& videat di
cta per bar.in.l. pediculus .§. ar-
gento.ff.de aur.& arge.lega. per an
gel.& ias.in.§. ex maleficiis colũ.
vi.insti.de actio.per eundem angel
in tract.male.in verbo cũ vno sto.
& per fely.in.c. quorundam circa
prin.ex de iudci.nec ignoret fustes

& lapides armorum verbo minime
37 conplecti, & presertim in statutis
glo.in cle.i.de sta mona. Preser-
tim ideo dixi quia ipsorum verba
verificanda sunt in propria verbo
38 rum significatione.l. constitutio-
nibus.ff.ad muni.l.iii.§. hec verba
ff. de nego.ges. Istorum vedelatio
quando concessa sit recurri potest
ad andr.& matheum in.d.cons. in
tentionis.Ad hippolitũ in .§. pro
conplimento pre.sue iudi. ad bal.
in.l.nam salutem.§. aut. enim .ff.
de offi.pref.vigilum vltimoq; lo-
co ad andre.barba.in.q.i.tractatus
de presta cardi.ac ad soci.in regu-
la cccxxxvi.
Quarto ad principalem conclu-
sionem firmandam vehementer stri
gunt.Quia ob modicam iniuriam
39 sibi A legatario factam testator le
gatum adimere non potest.l.iii.ff.
40 de adi.lega. Neq; statutum prohi-
bens inmobilium acquisitionem
ipsis forensibus intelligitur, res in
mobiles parui ponderis compre-
hendere bal. in.c.si duo fratres de
fra. no. bene.inuest.neq; rei inmo
bilis, & vilis possessio, a dan-
41 di onere releuare dr angel. & glo.
in.l.ii.fideiussor.§.fi. ff. qui satis
cog. & ias.in.l. sciendum .ff. eod.
& statutum dicens possidentẽ apo-
42 tegam non posse, vt suspectum ca-
picessabit vbi vilis apotege posses
sor esset angel.in.§.hic nobis.i.co
lũ.in aut.de heredi, & sal. prelatus
etiam lic.res eccle.inmobiles alie-
43 nare non valet absq; sollemnitate
capituli sine exceptione.xii.q.ii.ta
men vilem vineolam distrahere nõ
Proibetur.c. terulas.xii.q.ii. Ioa.
andr.in mercu.in regul.qui tacet,
abb.in.c.vt super.iiii. colũ de re-
bus ecclesia nõ aliena. fede de sen.
cõsi.ccxxx.angel.in.§. hic in aut.

de non alie.& profuse laurus de ro
dul.in repetione.c. siue exceptio
ne.xii.q.ii.nec debitor, vt suspectus
44 priore modica iurari debet, bal. &
alii in aut.sed iam necesse.C. de do
na propter nup. & ludo.roma.in
consi.cccxxxiii. Pupilli etiã debi
tor,vel creditor in re modica tu-
45 tor quin sit impediri nequit bar.
in aut.minores.C. qui dar.tuto.
poss.& in.l. si quis in pignore.§.
fi.ff.de pigno.modiciq; solutionis
defectus,& ipsius non redita ratio
46 libertatem impedire non potest.l.
quamuis.ff.de condi. & demos. le-
gisq; edem.C.loca dispositio,vt ibi
per bal.procedere non potest vbi
domus modice deterior facta fuit
vaxallum quoq; ob leuem causam
47 feudo priuari non valare demo-
strat bal.in.l.solo.C.de libera.ca-
us.Et ob rei vilispossessionem quis
48 hereditatem adiuisse non dr.l.i.C.
de repu. here. & heres. inuentariũ
conficiens & res viles occultando
ad dupplum puniri non potest.l.t
49 §.scientia.C. de iur.delibera.& spe
cula.in titu.de istru. edi.§.fi. ibiq;
bal. in addi.Item dotem modicam
sola filia sine patris inter vetu exi
50 gere posset, vbi alias requireretur
bar.in.l.si constante vir.co ff.sol.
mo.& materia extat in.l.ii.§.quid
si.ff.solu.ma. Et libertus non ob-
stante veteris iuris decisione asses-
soratus dignitatem tanq; modicã
suscipere nõ prohibetur glo.in.l.
diuus.ff.ad muni.nec a filio patri
leue beneficium conlatum in con
52 sideratione habetur [redacted]
ad hoc donatio valida sit ab ipso
patre perfecta glo.in.c.si quos.xii
Quod queri solet de donatione in
patria potes. persistenti filio, a pa-
tre confecta que regulariter pro
53 infecta habetur .l.ii.C. de inoffi.

dona.glo.Et doc.in.l.fi.donatio/ne.C.de.colla.bar.& ceteri i.l.frēr a frē.ff.de cōdi.indebi.florianus in l. qui pater nume. xv.ff.fami.her. iaf.in.l.fi extraneus nume.xvi.ff. de condi.ob cauſ.De cuius conclu sionis veritate cum fertiliſſime di/

59 xerit ioannes de monte ferrato in d.l.in a frēr. per totum adibi per eum dicta me ipſum refero.

QVinto,& vltimo ꝙ minima non ſine incōſideratione confirmari poſſe videtur quoniam reſcriptū

54 propter modicum litere defectum non redditur nullum.C.ex parte, & ibi glo.de fid.iſtru. & facit dictum baldi in.l.qui.§.in popularibus.ff de iur. iura.pro cuius dicti robo/rea cunctarum ſcientiarum cupi/dis continuo colendum dictum nō

55 modice ſtringit videlicet parū ſci/re,& nihil ſcire equiparari glo. & doct.in .§.penul.in aut.de inſtru. caut.& fid Ex iſtis igitur omnibus vnica fiat concluſio dicens modi/ca nihil facienda eſſe. Sed hanc cō cluſionē.xii.limitationes pati cui libet compertum ſit.

56 Primam ne procedat vbi comuni tatis theſaurarius amouerit vnicm denarium a cōmuni pecunia tunc enim incidiſſe dr̄ in penam ſtatuti punientis cōmunem pecuniā amo uentes angel.in l.ſi quis dederit.§ pretor in fine.ff.de acquir. here. Quod publice vtilitatis priuate an teponende ratione ſtatutum credo

Secundam ne locum ſibi vendicet

57 in cōmodante tacitam fidē in vno nummo de reſtituendo incapaci; quia ille tota hereditate indignus cenſetur. vt notat Bal.in.l. etiam penul.q.C.ad.l.fal.

Tertiam,vt ceſſet in regula dicen/te in bonis non habentes in perſo

58 na luere debere.l.penul. & ibi ale/xan.ff. de in ius. voca.Iaſ.in.l. ſi quis id quod nume.xviii.ff. de Iu/riſ.omni.iudi.& in .§.penales nu. iiii.inſti.de actio.

Quartam ne locum habeat in ſta/tuto diſponente mulieres dotatas

59 a ſucceſſionibus excludendas ſtan/tibus maribus nam tunc etiam ſi vnico denario dotata eſſet ad huc excluderetur,vt tenet bal. in .c. ſi preponente de reſcrip.Quod bal/di dictum quo ad hoc intelligen/dum cenſeo,vt a ſucceſſionibus ob betur non quo ad effectum ne legi time dotetur prout paterne inue/niūtur facultates.l.quero.ff.de iur.

60 do.de quo mentionem facit ma/the.in deciſſio.clx.Republice qui

61 dem intereſt mulieres habere dotes l.i.ff.ſolu.ma. ipſaſq; dote carere

62 inhumanum lex exiſtimauit .l. cū pater.ff.de pac.dota.& ob id pater

63 vel ſ ꝯ tenetur dotare ſuam filiam ſuamq; ſororem.l.fi.§.fi.et ibi doc C.de dotis promi.legeq; liberos.ff. de rit. nup. per que iura ad ſuam filiam dotandam pater compelli non poteſt vbi illa in corpus ſuum

64 peccaſſe probatur, vt concludit ſpecula in titulo qui filii ſint legi. in verſo.quid ſi filia,idē bal.in.d.l. fi.C.de dotis pro. Nec penitentia

65 ducta ad caſtam, honeſtam ve vitā reuerxa fuerit quia ſi hoc feciſſet pater:vel ſ ꝯ tenerentur, vt ſpecula & bal. incitatis locis, & ſequuntur abbas, ceteriq; canoniſte in.c.qui ta vallis ex de iur.iura.bal. in .l. ſi filiam.C.de inoffi.teſta.& alexan. in.l.i.xvi.colum.ff.ſolu. matri. & cōfirmatur meo iudicio ex eo quia

66 deus peccatoris mortem non de/ſiderat, ſed vult vt conuertatur, & viuat, neq; redeuntibus vnuquam gremium claudit.c ſuper eo de he/re. in.vi.& epiſtola inter claras.C

de

de summa.tri.& fid.catho.
QVintã patitur ne procedat in
67 spoliato qui (nisi omnibus etiam quo ad vnicum nummum restitutis) respondere non tenetur bal. in.c.conquerente.i.colum.de restí. spoliatorum.
Sextam ne obseruetur in materia
68 legis secunde.C.de resci.vẽdi, vt exponit bal. in.c. cum causam de testi.
Septimã ne procedat in vsu capio
69 nibus interrumpendis in quibus vnius tantum denarii solutio interrumptionis effectum facere valet, secundũ baldum in.c. illud vltim. colũ.de prescrip.
Octauam ne procedat in vendenti
70 bus qui rem venditam tradere nõ tenentur, nisi eisdẽ integro conuento precio, etiam quo ad denarium satisfactum fuerit bal.in.l.fi.C. como.per glosam in.l.tres bona .C. de contrahe.emp.& bal.in.c. cum adeo.x.colũ.ex de rescrip.
Nonam, vt locum nequaquam sibi vendicet in statuto volẽte, ꝙ pro non soluta gabella contractus, sit
71 nullus. Nam tunc si contrahentes non soluerint gabellam integram sed defecissent in vnico denario, cõtractus quoq; nullus esset, vt notat angel.in.l.qui heredi.ff. de condi. & demost.& in.l.si seruus.§.si plurium.ff.si quis cau.quamuis contrarium tenuerit rectius iudicio meo ludo.roma.in.l. diuus .ff. ad syllenia.
Decimam ne procedat in statuto precipiente ꝙ appellantes tenean
72 tur soluere quinq; quia si aliquis appellauerit & omisserit vnum denarium soluere ex dictis quinq; a statuto requisitis (non obstante appellatione ipsa deserta esse intelligitur, vt concludit bal. in addi. ad specula.in titulo de appella.in verso.sed pone statutum.
73 Vndecimam patitur limitationẽ ne ipsi ostricti esse intelligantur piarum causarum executores qui 13 totum rei vendite precium fere acceperint, si vno denario minus illius dominium in emptorem trãstulisse minime dicũtur, vt notatur per baldum in .l.4.in ciuile .C. de rei vendi. Quod totum rei pie, ac
74 cause fauore qui si a legibus consideratur facillime exigi potest ex dictis per scribentes in.d.l.fi.C. sa. san ecclesi.ac ex adductis nouitẽr per dominum ioannem anto.de nigr. in.d.cle.vnica cle.vii. per totum.

Duodecimam, & vltimam affero li
75 mitationem, ne procedat in casu legis, ac aut.qui rem.C.de sa.sanc. eccle.cuius decisio obseruari etiam debet, non modo si canonem integrum non soluerit, sed vnicũ denariũ dare non curauit pro ipsius perfecta solutione perficiẽda, cũ vnus nummus, a iuribus quoq; considerari videtur, vt indicat bal.in.l.si. colũ.viii.C.de rei vẽdi. Et alexan. in.d.l.si seruus.§. si plurium.§. si plurium .ff.si quis cautio, de qua materia latissime habetur in tractatu de minimis per totum.
Per que omnia cum laude indiui
76 due trinitatis explicitum habetur secundum prepositi codicis capitulum, optime ad tertium confugiendum est, die prima Februarii.

1 5 5 0.

Fa. M. I. V. I. D. H.

Tertium Capitulum.

SENECTVTEM QVENdam ſeneſcentis vite defectũ
1 Quandam ve canitiem que nec labores, nec dolores per peti poteſt diffiniri debere iura apertiſſime preſeferũt.

§. Primus.

Prerogatiuam nihil aliud quã
2 certam preſtantiã qua alter alteri preferri ſolet diffinien dam eſſe ſentio.

§. Secũdus, & vltimus.

Priuilegium quodam principis
3 beneficiũ cõtra ius cõmune indultũ, & priſci, & moderni iuris periti diffinierunt.

PResens tertium capitulum cum tria dicta cõplectatur capio primũ in quo ſenectutis diffinictio poſita fuit, & eadem probatur apertiſſime in .c. magne .§.
4 verum etatis ex de voto, necnon eo maxime fulcitur, quia complecti videtur omnia ad diffinitionis eſſentiã requiſita late aducta ab acutiſſi. decio in. l. omnis diffinitio. ff. de regul. iur. & ipſius ſingula verba clarius expoſita apparebunt, vbi non nulla priuilegia, ac prerogatiue quibus propter impotentiam. patiendi labores. Et dolores ſenectus ipſa gaudere poteſt in medium allata videbuntur.
Secundo loco aducta prerogatiue diffinitio pariter vlla probatione
5 minime indiget, d: per ſe patet iuridicã eſſe vnde probatione opus non eſt iuxta deciſſionem capituli de manifeſta. ii. q. i. vbi glo. & doctores.
Tertia, vltimaq; tradita diffinitio late probatur per abbatem in .c.
6 olim de verborũ ſigni. per hoſtien: in ſũ. de priuile. & per iaſo. in. l. ſi. ff. de conſti. principum, & per hec vltimam manum impono in hoc iii. c. dicendis. Et ſi preaſſerte diffinitiones videantur pati aliquas dubitationes, tamen cum ſubſtantialibus tantum operam inſudem nullaq; diffinitio adeo vera iueniri queat que reheprendi non poſſit.
7 d. l. omnis diffinitio, propterea hec breuiſſima ſufficere exiſtimo, indiuidue vero trinitati gratias agẽdo xv. Ianuarii luce. 1550.

Fa. M: L. V. D. H.

Quartum Capitulũ.

SENIO CONFECTOS & non iuuentute fruentes prudẽtes, nec nõ, & ſapientes a legibus appellatos eſſe comperio.

CV M in hoc. iiii. c. aſferende ſint omnes, & ſingule prerogatiue in
1 nominibus perſiſtentes quibus ſenes frui licite poſſunt, non temere p quirendum eſt qui nam prudentie nomen & ſapientie mereri valeãt, & reſpondetur q illi pru
2 dentes videntur dicendi, qui preteritorum memoriam retinent preſentium ſcientiam callent, & futurorum preuidentiam haberent, vt ioſep exẽplo demoſtratur qui vbi

futuram famem preuiderit frumenta conseruari fecit gene.c.xli.Item talibus virtutibus preditos prudētes dixisse inuenitur cicero in primo offciorum libro, ac Matheus de afflict.in suarum decisionū prologo post num.vii.Sapientes vero
3 deci.debere video,qui & diuinarum & humanarum scientiam habere, & postid re videntur,isti enim cum deo (virtute concilliante) cognationem retinere dicuntur, sed quis erit hic,& laudabimus eum. Ipse quidem,vt quod sentio dicam, his sce temporibus raro sapiens inue
4 niri potest. Arpinas orator plurimos priscis tēporibus variis inclitinde animi dotibus precellentes extitisse fatetur,sapientem tamen neminem & cicero inquit solonem atticum chilonem lacedemonicū deobulum lindium thalem milesiū biantem prineum pittacum mithilineum. Periandere corinthium hoc est septem sapientes sapientie verum nomen mereri non posse, sed quandam sapientie similitudinem, & si quis propria sapientia illustratus inueniatur,vt rara auis nigroq; simillima capillo censeat in hoc imitando verba lāzellotti in.l.qui marco.ff. de anni.lega. raris quidm leges studium non interponunt promissis igitur executioni traditis confugio ad prerogatiuas in hoc.4.c. aductas.Qua
5 rum prima extat ꝙ prudentes non iuuenes,sed senes,& a canonicis, & a casareis legibus dicti reperiuntur vt liquet per tex.in.c.fi.lxxxiiii. disty.in.c.vi.in eccle.in.vi. ethicorum,fortunius in.l.i.colū.xix.ff.de iust.& iur. non modiceq; confirmari potest per naturalem rationem
6 afferentem, prudentiam temporis longinquitatem optare qua iuue

nes carere videntur, vt probatur octauo politicorum, & ita dixixit dominus matheus in suarum decisionum prologo post numerum se primum.Que prerogatiua ab ipsis senibus contenni non debet, sed magni facienda.Nam plato cetera
7 rum virtutum reginam ipsam appellauit, eamq; solomon amicam futuram precipit,hac duce cuncta prudentissime disponuntur,hac adiutrice nihil in homine rehepren≈sibile conspicitur pro vt patefieri valet testimonio.d.oratorum quibus
8 ad huc fides adibēda est doct.& post alios nicasi.in.§.est, & aliud insti. de dona.atq; glo.in.l.vii.mense.ff. sta.homi. Et nec tolli potest quin hoc legitime statutum fuerit,literis enim traditum video antecessores nostros quosdam poetas philoso
9 phos appellasse,& grecorum vrbes eruditissime artem poeticam liberos in primis docebant,solum poetam esse dictantes, diuus augustinus poetas theologos nūcupauit ciceroq; facundissime dixit artis poetice studia adolescentiam agere,senectutem oblectare, secundas res ornare,aduersis solatiū prebet delectare domi,non impedire foris cum hominibus per noctare, peregrinari, ac tandem rusticarii ipsi profecto soli mentis viribus excitantur,& quasi diuino quodam spiritu inflamantur vnde plato in libro tertio de legibus diuinitus scripsit,poetarum genus diuinum esse existimandum,& prisci poetas sacros nominarunt, ex quo ouidius cecinit,At sacri vates,& diuum cura vocamur, ennius eosdē sanctos dixit. Et hinc esse credo ꝙ nō sine adhibita matura animi premedita tione apud principes in maxime erant veneratione, a principibus

fouebātur,ac a regibus ditabantur vnde charus extitit ēnius scipioni africano. Charus archias merito atq; lucullis,virgilius augusto oratius mecenati. papinium domicianus auro palladio decorauit. Atq; non modo viui poete, sed etiam ab hac luce extracti venerabiles fuisse videntur,cum alexander magnus,vbi inter spolia persarum regis scriniolum cepisset auro,gemmis,& margaritis preciosum in eo homericos libros reposuisse legat̃ hincq; esse cernitur sepe sepius, & philosophos,& iuris consultos, & theologos,ac diuum illum euangelii tubam paulum eorum dicta poetarum sententiis corroborasse, indies atq; corroborare,que oīa nō ad p̄bādū oratoris dictū,vt in iure hoc probatū īducere probationē, sed ad demostrandum poetis quoq; firmiter stādum esse me adtulisse qui libet firmiter credat.

ꝑ istius vero prime ꝑrogatiue vera doctrina duoꝶ decisio habēda est.

10 Et primum non ignorandum est ꝙ sex dicuntur esse prudentie partes.prima monastica per quam hō se ipsum docet intelligitur,seipsūq; regere.l.ii.C.de secun. nup. Et.l. liberorū.ff.de riti.nup.& huic cer

11 te omnes diligentius insudare debent,cum propriam charitatem ceteris preferendam in se contineat l.preses.C.de ser.& aqua.bar.in.l. maritum ad finem.ff.solu.ma.abb. per illum tex.in.c.qui vult.de penit.dist.iii.Afflictus in decisi.cexc & in decisi.ccclxxi. Bal. in consi. ccxcvi.iiii.volu.fely.in.c.qualiter, & quando colū.iii.de accusa. in.c. dilectorum colū.i. de fid. istru.ac ī c.pastoralis colū.vi.de offi. delega. atq; proba ꝑ textū ī.c.i.de supple. ne.pre.& ī.c.si nō licet.xxxii.q. fi.

12 Secunda economica que familie regende instructionem tradit.l.ii. C.de emenda propin.&.l.i.per totum.ff. emēda.ser. Cuiquidē oēs patres familias ēt atq; ēt,inuigilare

13 debēt nā ipsā de malo corrigere,& ad bonū proclinem facere tenetur. c.sicut hi.§.necesse.48.di.qa sem per ab orbis principio ī qualibet bona familia extitit aliqs malus īcor

14 rigibilis.c.q̄ūlibet cad.dist.y.Ideo negligentes esse non debent, cū eorum in hoc negligentia eternaliter,& corporaliter puniatur in .d. c.sicut hi.§ necesse quibus omnibus episcopi presertim satisfacere tenentur,vbi in eorum familia aliquem inmorigeratum retinere nō

16 debeāt.d.§. necesse.Et ita per agētes si aliquis in eorum familia incorrigibilis inueniatur nullo modo penam merebuntur, vt aperit

17 textus in.d.c.quantumlibet

18 Quoniam factum promictentes, & sine eorum culpa adimplere posse non habētes puta ex eo omne suū conatum adhibuerint ad penā pro missam nequaquam tenentur .l. si veenda.§.idem iuris.ff. ad.l. rod. de iac.l.apud celsum.ff. de excep. dol.vnde singulariter dixit ante. archie.flo.in.c.gemina.iiii. colū. de sponsa ꝙ si quis se obligat cura

19 turum,& facturum valet talis promissio,sed si promittens fecit quid quid potuit,nec ad effectum perducere valuit, est excusatus quia diffi

20 cultas quem a pena excusat.l.ii.ff. si quis cautio.notatur in.l. continuus.§.illud.ff.de verborum obli. federi.in consi.cxvii.ac bene facit notatū in.l.si pupilli.§.videamus ff.de nego.ges.& ita consuluit fra. de.are.in consi cxlii.

21 Tertia prudentie pars militaris dr que ad exercitus regendos scien

tiā tribuit necessaria quippe est im
peratori precipue, vt i licat textus
in pri.prohemii insti.vbi per scri
bētes,& nouiter per.d.sil.aldo. fe.
Quarta appellatur politica archi
22 deotica, siue regnatiua per quam
instruuntur duces,& reges ad status
& regna recte regendos, regēdaue.
Sexta,ac vltima prudētie pars illa
censetur que ecclesiastica dr docēs
23 episcopos,& alios cleri rectores, vt
illum optime regant,& prudentis
sime disponant,& de hac loquitur
glo.i.c.2.3 6.disty.Nū vero hu
iusmodi parti studer teneātur ex ꝙ
plurimis aductis in pri.c. ad que
episcopi obligati inueniuntur fa
cillime exigi potest.
Vltimo pro istius prime prero
gatiue vera doctrina quero que nā
24 uicia prudentie noceant,& respon
detur quinque pessima, primum te
meritatis p quod homo incognita
pro cognitis habet vt tradit cice
ro in.c.de prudentia in pri.officio
rum libro,& rectam viuendi nor
mā dereliquit.c.regula.iii.disty.ac
tradit dyn.i.ru.titulis de fgul.iur.
Et propterea vt pestis fugiēdū est
25 cū semp ad malū tendat.c.2.de cē
si.in.6.licet.nō nūquā in bonū ca
pi soleat.c.audacter,i pri.32.q.2.
26 Secundum est ipsa inconsulta sen
tētia quam inadibētes grauiter pu
niuntur vt probat totus titulus.c.
de pena.iud.qui male iudi.
Tertium dicitur esse negligentia
27 cuius necessaria plene aducta fue
runt in primi capituli expositio
ne,& ob id nihil hic dicendū cēseo.
Quartū dicif icōstātia late expostita
28 inprimi pariter.C.interpretatione
Quintum vicium prudentie vehe
29 menter inexpediēs dicitur esse ipsa
pigritia que committitur,dum mo
ram quis trahit ad bonum operā

dum,puta ad confitendum ad chri
sti corpus suscipiendum, vel ad ali
quid quid simile perficiendum , ac
omnia pro fide christiana colenda
ad executionī tradēda vt ipse ali
quid dixi in.ru.ff.de fid.instru.vbi
de fide non nulla verba feci.
Et hoc vicium pre omnibus aliis
euitandum esse optima ratione
demostrari potest,nam cum homo
30 in malo ocio persistit sine labore
diabolus ipsum offēdit,quia ocio
sitas,& voluptas sunt arma hostis
antiqui qui ad miseras animas ca
piendas continuo carpitur igne.
c.nisi cum pridem.§.verum si pro
pter detenu.& hic diuus hyeroni
mus ad rusticum monachum scri
bēs,crebro eum monebat vt sem
p aliquid operis faciat,ne ipsū dia
bolus ioccupatū iueniēdo ledr va
leat.c.nūquā de consecra.disty.v.
31 Secunda prerogatiua qua in no
minibus senes gaudere queunt vt
ex hoc.c.exigitur illa censenda est
v3 .sapientie dignissimum nomen
ipsi senibus & non iuuenibus tri
butum extitisse pro ut probatur p
textum in.c.2.3 5.q.6.Et in.c.
fi.20.disty.Quod sapiētie nomen
minime parui faciendum est, nam
scriptum inuenio sapientia illustra
32 tum nulla largitione,nulla gratia
nulla cupiditate, nullo ue fauore
moueri ad in legitime iudicandū,
adamussim singula penstitat, con
trouersias omnes diligentissime
cōponit,& nullū a sermone suo tri
ste discedr pmittit vt olim titū ve
spesianū factitasse tradūt loculētissi
me scriptores,& oēs iusticie recto
res pfecī tenētur.c.iudices.3.q.7.
Sed aduertēdum est ex huiusmodi
33 ii.prerogatiua ad ꝙ plurimas alias
in ferri posse.& ad primā,ne alicui
nocere presūmātur cū hoc sapiētis

proprium esse dicatur.c.sapiens.6 q.i.legiq; dictanti alterum non le/ dere morem gerant.§ iuris prece/ ta insti de ius.& iur.

34 Ad secundam ne errare presuman/ tur.l.i.ff.de inoff.test.&.l.inhuma/ num.C.de legi.

35 Ad tertiam, vt rebus preciosis absq; peccato vti presumantur .c. quis/ quis.xii.disty.

36 Ad quartam, vt fortitudinis pecu/ liare munus possidere dicantur ; cum sapientis sit magno, & forti aio vti.c.xxiiii.pro. Est enim ma gnanimi tollerantiqr calamitates perpeti,neq; rebus aduersis sumcum bere,fortune fulminibus fortem se prebere.Calamitas certe non secus ac ignis esse videtur, qui aurum probat.

37 Ad quintam,quia dum sappientes appellantur non modo dum viuūt in maximo precio sunt habendi, sed post mortem perpetuā memo/ riam cōsequturi sapi.c.viii. necnō per famam in eternum viuere pre/ sumuntur,non secus ac pro patria

38 mortem cum vita conmutantes.§ i.in fin.insti. de excusa. tu. & in .l. que actione.§.si quis.ff ad.l. aqui/ liam.Nec ista optima fama deserē di est. Quoniam alibi dr bonam

39 famam ossa impinguare, vt babe/ tur prouerbiorum.c.xv. Inmo iu re probatur bonum nomen thesau rum inestimabilem existimandum esse,& sicut lilium odoris suauita/ tem relinquens bal. in.l.i. colū.v. C. de confes.& ad hoc omnes bo/ num nomen habere studeant, illud

40 a principio adipisci enitantur, qa ad huc extare presumitur , vt per plura concludit the.gra. in cor/ ci.crimi. xxxvii.num.xiii.bonāq; famam vbi possidere inueniuntur

41 ad falsitatem excludendam maxi/ mum ostaculum habent gra. in cō si.suo.xxx.nu.ix.

42 Ad sextam,& ita postremam infer/ ri potest,vt dicatur,senes tanquam sapientes dictos vera felicitate frui, ac gaudere,sapientissimi enim, & se uerissimi philosophorū principes solum solonem felicem esse asse/

43 rebant,vnde oratius cecinit. Ad summam sapiens vno minor est io ue sapientia inficiariq; non potest sapientie virtutem esse quid altum quid excelsum,et regale inuictum infatigabile,sapientiam in templo quis inueniet, in curia pro muris stantem,& hinc est q cicero in suis paradoxis illum beatum esse asser/ uit qui sit totus actus ex se se,quiq; in se vno sua ponit omnia.

Istis sic pro istius capituli latiori scientia habenda premissis ignorā dum non est senes in quam pluri/ bus moribus iuuenibus ante po/ nendos esse , & primo, 13 Iuuines voluptatibus opprimantur , senes tamen nequaquam vexantur,& 13

44 iuuenes rebus non interponāt ma dium sene vero exfranate libidinis rumpunt impetus,sapientiā in dies augent & concilia dematurant hec omnia notantur per archidia.in.c tanta .8 i .disty. & proptera cre/ dendum est non maxima cum ra/ tione deum alios iuuenes alios se/ nes efficere voluisse , ipsorum for/ san auxilio ipsos regendos anima duertens alber. in .l. semper .ff. de

45 iur. inmun. Arguendi igitur sunt iuuines qui senioribus obedire, Et cedere dedignantur quod exequen tes non tantum contra naturalem rationem venire dicuntur, sed im/ pugnare sanctissime dispositioni tituli.C. de emenda. propin. atq; probatur per dicta a por. in.§.i. insti.de his qui sunt su.vel alie.iur.

QVibus procedētibus,atq; in istius
6 quarti capituli prerogatiuis habi-
tis clare videtur senes decem habe
re perogatiuas in nominibus per-
sistentes.
Confugio igitur ad quintum .C.
vbi,vt dixit, in presumptionibus
locum habentes afferende erunt.
Quod vt comodius exequi valeam
in huius quarti.c. calce indiuidue
trinitati gloriosissimeq; virgini in
gentes gratias habeo refero,& ago
Ianuarii .20. luce 1550.

Fa. M. L: V. I. D. hiera.

Quintum capitulum.

IN PRESVMPTIO-nibus etiam senes iuuenibus preferendos esse iura ex-presse mandarūt.

AD istius quinti capitu
li euidentiorem intel
ligentiam premitten-
dum esset quot sit pre
sumptionum species,
que nam sint earum
diffinitiones,& de qua
tandem specie loquatur capitulum
2 presens,sed cum de duobus primis
latissime dixerit alciatus in tracta/
tu suo pre.in.iii.parte nu.iii. obid
breuitati studendo ad ibi per eum
dicta me remicto,&ad tertium cō-
fugio pro cuius vera doctrina non
3 ignorandum est iuris tantum pre
sumptiones ad huiusmodi capitu/
li materiam spectare quia contra
proxime afferendas presumptio-
nes, vt clare videbitur, probatio
admittitur quod iuris tantū pre-
sumptionis esse videtur rubrica, &
ibi doctores.ff.de proba.

Alio loco pro istius capituli inter
pretatione duobus satisfaciendum
censeo. Primo vt aducantur om-
nes,& singule prerogatiue in seniū
fauorem introducte,secundo,& vl-
timo,vt si que sint iuuenibus expe-
dientes non omictantur. Quibus
explicitis huic quinto capitulo fi-
nis,deo annuente, dabitur.
Prima igitur presumptio in qua se
nes iuuenibus prepositi fuerunt est
illa censenda, vt rectius quam iu-
4 uiues veritatem scire presumantur
c. de quibus.xx.dist.ex qua infer-
ri posse sentio ad notabilis questio
nis decisionem,si enim accideret ꝙ
in aliqua causa probāda cum duo
aducti fuerint testes,vnus senex al-
5 ter iuuenis,& essent contrarii, senis
depositioni,magisquam iuuenis stā
dum esset,& maxime vbi senis testi
monium absolutionem induceret
cui leges magis prone esse videtur
l.arrianus.ff.de actio. & obliga.l.
& non puto.ff.de iur.fis.bonifa.in
tracta.male.in prin.fozi.in cōci.
cii.2.parte,& hippolitus in sing.
suo.lxxxix
Secunda est,vt in ipsis senibus ma
ior probitas,quam in iuuenibus es
se presumatur.c.si officia.lix.dist.
vnde inferri potest ꝙ cum maxima
difficultate, si aliquod tutele mu-
8 nus eis delatum esset, ab illo tan-
quam suspecti remoueri possent,
hoc dico,quoniam mali mores tu
tores vt suspectos, a tutele regimi
ne adimere queunt.§.fi.&ibi doct.
insti.de suspe.tutoribus.
Tertia in senium fauorem existens
presumptio extat in maiori scien-
9 tia,& morum grauitate que in ipsis
senibus esse presumitur vt proba-
tur per textum in.c.porro & .c.i.
xii.q.i.Que ꝙ sit vera pluribus me
diis firmari potest,& primo per ca
pitulum ecclesia.xxv. vbi notan

ter dicitur, quam preciosum canl-
10 cei iudicium, quam preciosa vete-
rantis sapientia, intellectus, ac deni
que consilium, secundo cicero in
libro de senectute inqt nec veloci
tatibus res magne geruntur sed an
11 tiquorum consilio, & scientia, & se-
nescente corpore spiritum ad al-
tiora contendere fatetur textus in.
c. 1. de renū.
Quarta senibus expediens presun
12 tio existimanda erit, vt in ipsis li-
bidinis vicium potius extenuari
presummatur, quam augeri, quod
vltimum, & non primum iuuenes
possidere experientia docet ut tra
dit alb. in. c. cū In iuuentute. 2. co
lu. ex de presun. & hec presumtio
contendenda minime erit, cum tale
libidinis vicium admodum dei tem
plum destruere dicatur. c. non so-
13 lum. 3 2. q. 7. Euitandumque est
quia p ipsum nōnūquā āplissime
14 familie sordescere videtur vt notat
barba. in cō. 43. libro primo.
Quinta senibus tributa inuenitur
15 presuntio, vt ipsi non ita facillime
prout iuuenes aufugere posse presu
mantur singula. glo. in. l. si vt certo
. §. sed an etiam. ff. comod. Quod
limitatur per Ioannem Andream
in. c. nullus ex de presum. ne proce
dat, quotiens alias fugam rapuisset
p glosam in. l. cornelia. ff. ad syll.
& . l 3. Ioannes andr. siculus in. d.
loco ita steriliter hoc limitauerit,
tamē videtur eius dictum sane per
cipiendum dum modo alias non
semel, sed pluries illud peregisset,
nam leges raris studium nullum
tradunt. l. nam ad ea tibi decius. ff.
16 de reg. lur.
Presumtionibus in seniū fauorem
introductis iactis, e contrario Iuue
nibus que expedire possunt afferen
de sunt, & prima quia iuuenes non
ita propediem, pro vt senes mori-
turi presummūtur, & propterea se
nex si. l. annos degit examinari
potest ad perpetuā rei memoriam
tanquam periculum sit in mora vt
dicunt ino. Et alii in. c. quoniam
frequenter. §. i. vt lit. non contes.
& sequitur alcia. in. d. tra. presu. in
pre. liiii. & . xilix. Et iudicio meo
confirmari posse videtur per plura
optima similia.
Et primo in iure compertum, q iu
dices cum futuris scandalis prouі-
18 dere teneantur, etiam minimis. c. i.
ex de off. lega. in. 6. c. 2. ex de no.
oper. nume. & . l. equissimum. ff. de
vsufru. + si periculū esset in mora
etiam nulla precedente cause co-
19 gnitione possunt iuridice partes
cogere ad cautionem prestandam
ne veniant ad arma vt habetur p
ino. in. d. c. i. de offi. lega. floria. in.
d. l. equissimum, paris in tra. sindi.
In verbo concordia, late fely. in.
ru. ex de treu. & pace, & bar. In. l. il
licitas. §. ne potentiores. ff. de offi.
20 presid. similiter periculum in mora
videntes coniugibus precipere pos
sunt vt in vxores adulteras seuire
non audeant abb. in. d. c. trānsmis-
sa de res. spolia. 13. ipse credam in
regno hoc fieri non posse, cum per
constitutionem maritis sit tributa
potestas vxorem adulterantem, cū
adulterante cuiuslibet cōditionis,
21 & in quolibet loco impune occi-
dere posse, periculumque in mora
existens ne damnum afferre valeat
liberam ius dicentes potestatem ha
bent partibus inhibendi ne ex do-
22 mo exeāt prout docet alber. in. l.
fi. ff. de interdi. Et mandandi etiam
ius eis tributum inuenitur ne quis
pertransire audeat per talem stra-
dam per notata p glo. Et ibi bar.
in. l. q iussit. ff. de re iudicata. Et sa

est quia l3 regulariter clericus pro
23. debito ciuili carcerari non possit, vbi tamen periculum esset in mora venia daretur, vt refert, & probat dominus Ioan.anto.de nigris in clemen.de.vii. de vit. & honest. cleri:pagina.xviii.colū.iiii. & pagi.xix.colū.i.

Secunda pro iuuenibus presumptio extat ne egrotare presummātur
24 pro vt senes continua infirmitate elaborare creduntur cum senectus morbus appelletur.c.magne de voto,vbi abba. in.ii. colū. infert ad statutū dictās aliqd in casu infirmitatis,vt locū vendicet in senectute. Et circa huiusmodi presumptionē
25 animaduertendum est,ꝙ non nunquam potius senibus prodest, quā iuuenibus quia cum egrotare senes presummantur a iudicis pena excusantur,vt indicat tex.in.c.placuit.xviii.disty.& citati si infra terminum non comparuerint tāquā
26 contumaces minime censendi erūt sed excusandi cum ille qui infirmitate detinetur cōparere non posse presummatur per textum in .c. si egrotans .v.q.iii. Et in.c. si Episcopus .xviii. disty. episcopusq; si esset,& citatus fuisset, vt in suam
27 diocesim rediat nec cōparuit legitima vti potest excusatione ,cum tanquam senex qui egrotare presumitur hoc beneficio frui valeat c. presentium.vii.q.i. & profuse dixit mattheus in decisi. cclxxxix. nec tanquam infirmitate detentus penitentiam mereretur.c. ab infirmis.xxvi.q.vii.
28 Tertia extat quoniā iuuenes senibus robustiores presummuntur per textum in.l.cum mulier.ff. de reb. dub.Quequidem presumptio ipsis potius obesse posset,quam prodesse
29 quoniā vbi dubium fieret quis nā de duobus agrexoribus prius agrexus fuisset,iuuenis tanquam robustior extitisse presumitur per plura cumulata a domino thomasio gra.in con.cri.xxix. per totum.

Quarta atq; vltima presumptio
30 pro iuuenibus introducta est, vt ipsi senibus callidiores credantur, faciliusq; ad prodigalitatem procliues existimentur.l.si.§.filiis autē C. de bonisq; liber. Quod vltimū aliquando etiam ipsis videlicet iuuenibus nocere valeret, quia tanquam prodigi venirent ipso iure suorum bonorum administratio-
31 ne orbandi per notata a portio in prin.insti.quibus non est permiss. facer.testa.& per hec indiuidue trinitati gloriosissimeq; annnnciate festiuitati cuius in hac.xxiii. martii die Anno 1 5 5 0. memoria habetur.presentis tractatus quinto capitulo vltimam impono manū.

Fabius Mōt.Leō. V. I. D. H.

Sextum Capitulū.

Si de tabulis testamēti deponendis, racionū codice actestationum originale rerūue hereditariarum custodie clauibus cōmendandis agatur seniorē iuniori preferre leges minime abigerunt.

Hoc capitulū, vt rectius intelligi valeat, in quatuor partes resecādum censeo,prout quatuor notabilia dicta cōpleti videtur,quibus expeditis,non nulle addentur

prerogatiue in variis emolumentis persistentes, ac ipsis senibus non mediocriter vtiles, & vbi disputatione opus erit, non deero, vt obe-
2 diam legi munerum. §. mixta. ff. de muner. & honor. Disputatiōe quippe duce ex socratica scola tanquā ex equo Troyano inumeri principes exierunt hinc diuinus ille plato, hinc duo illa maxima philosophorum genera alterum italicum alterum vero ionicum appellatum ortum habuerunt, hinc synodus nicenna sub Constantino imperatore peracta, hinc macedoniane doctrine tanquam venenate reprobatio, & denique vltima pernicies velut copiosissimo ex fonte manarūt Primo igitur ex primo. istius capitoli versicolo notādū est, φ si casus
3 euenirer quem sibi duos instituisse heredes, vnum seniorem altero, vltimum elogium apud seniorē procuidubio commendandum erit. l. si & ibi floria. ff. de fide istru. Et pro istius primi notabilis vera doctrina sciendum est, tabularum nomen
4 suscipiendum esse pro ipso testamento, cum tunc temporis chartarum vsus nō extaret azo. in suma. C. de tabul. exhibe. verbumque commendandis pro depositione capiē
5 dum quia si pro recomandatione, vel laudatione susciperetur dispositionem non induceret lege ex verbo mihi a sacro collegio Romano in puntis assignata. C. de fidei liber & est textus vbi alcia. in. l. conmēdare. ff. de uerborum, & rerū signi. Secundo ex altero presentis textus
6 §. notandum est, φ si duo essent mercatores qui societatem aliquā iniiuerint, si contemderent apud quem ex ipsis codices rationū deponendi essent, sine dubio penes seniores commendari debent per doctrinam Baldi ita asserentis in. c quoniam contra falsam. xvi. colū. ex de proba. & si quis societatis sex species scire optaret confugiat ad d. petrum de vbaldis in trat. suo de duobus fra. pri. & ita suo desiderio plenissime satisfaciet.
Tertio notandum est, φ si iudex cō
7 mittit testium examinationē duobus notariis, vel magistris actorū in senioris pariter dominio actestationum originale persistere debet vt probatur per dominum inocentium ì. c. i. de maio. & obed. & originale hic pro propria scriptura ma
8 trice suscipienda est, non large pro qualibet ab ipsius notarii protocollo extracta bal. in. l. publicati xx. q. C. de testa. ac latius in. l. nostram. C. eod.
Quarto, & vltimo ex finali ver. isti
9 capituli notari debet, φ si duo essent heredes, & inter eos cōtrouersia oriretur quis nam retinere debeat rerum hereditariarum custodie claues. Explorati iuris est apud seniorem deponendas esse vt demostratur per textum in lege cum pater. §. pater dulcissimis. Et ibi bartolus, & baldus in. ff. de legatis. 2. Cuius legis decisione actenta idem bal. in. l. procuratore C. de edē. dixit castrorum custodie claues penes primogenitum, per-
10 manere debere ac idē in sigilli depositione obsseruādum notat bal. in. c. si duo fratres de fra. no. bene. Inues. Et refert. d. petrus de vbal. incitato loco. q. 21. per totum nec huiusmodi clauium retentio conteni debet vt vtar verbis capi-
11 tuli omnibus. 24. q. 1. & capi. ne mo contenat. xi. q. 3. quia possessionem quis nactus presummitur, ac vere dicitur per talem clauium
12 traditionem vt demostrari potest

exemplo diui petri qui dum claues acepisset sancte ecclesie possessionē acquisiuisse intelligitur.c. quod cunqꝫ.24.q.1. Et expresse probatur per.l.clauibus,& ibi p docto. ff. de cōtrahe. emp.& vend.q.13. in casu pretenso hoc procedere nequaq̄ valeat cum vnius fratris consensus prestitus vt claues deponantur apud suum fratrem senio rem non videatur extitisse ad hoc per illas claues rerum in hereditate persistētium possessio sit trāslata,

13 Cū pp verbi depositū significationē aliud operantē vt liquet, p totū .ff.&.C.deposi.& In.l.actus legitimi vbi deci.ff.de regul.iur.tum vero propter cōtrariā cōtrahētiū intētionē ad quā primū in dubiis recurrendū est.l.in oībus.ff.de regul.

14 Iur.& eod.l.semp in stipul.& pser tim in hoc casu vbi locū sibi vēdicat vulgata presuntio iuris dictās neminē psummi iactar suū.l.cū de indebito.ff.de proba.

Sed mō quero que nā rōnes aduci possent qbus ī seniū fauorem potius q̄ iuuenū in adductis quatuor ca

15 sibus decisū inuenitur,& quātūcūqꝫ plures aduci posset (oī meliori iudicio reseruato) due Nō imptinētes assignari valerēt, Prima vt duo vincula magisqꝫ vnū operētur pro

16 vt operari debēt.§.i.ī aut.de vter. fra.secunda, & melior tradi posset maior stabilitas qua repperitur circūspectus senex q̄ iuuenis arg.§.pe nul.i nsti.de here.quali.& diff. re.& totius tituli.ff.&.c.de in inte.res.& ad senas.cōsul.mace. Iuuines enim plerūqꝫ cōtra propriū cōmodū cōsueuerūt feminarū more ī hoc vtētes vt habetur per decium in.d.l. 2.per totum.ff.de regul.iur.

Itē pro istorū notabiliū tutiori sciē tia quero,ad quid teneatur senex p

17 dictorū oīum depositarius, & breuiter credere de dolo,lata,& leui culpa ipsum teneri cū tale depositum vtriusqꝫ partes gratia fiat, vnde nō aliter respōdendū est per adducta,a decio ī.l. cōtractus nu.3.ff.de re. iur.& si senex ad huiusmodi depositū capiēdū se obtulerit pro leuissi

18 ma etiā culpa obligari firmat idē deci.in.d.l.cōtractus eod.nu.& cū de hac depositionis materia late p eū ibidem scriptum fuerit ad ipsius dicta me remicto.

Textualibus explicitis, deueniēdū

19 est ad prrogatiuas quas extra textū me adducturū pollicitus extiti in isti us tractatus diuisione, Propterea notādū quoqꝫ est senes iuuenibus p ferēdos esse in consiliis seāndis.c. de qbus.xx.disty.&.l.si chorus.§. pri.ff.de lega.3.cuius decisionis ra cionē eū esse cēseo,quia iuuines lo

20 qui ïcipiūt,& antiquioribus diffini tionē reseruāt vt probatur p gaspa rē portugalēsem ī.l.imperiū calu. 3.ff.de Iur.om.iudi.Iuuines enim sepe in practica errāt prout tradit

21 alex.ī.l.qd meo col.6.ff.de acqr. posse. Et Ias.in.l.post dotē colu. pri.ff.solu.mo.vnde esse videtur q hodiernis tēporibus moderni doctores tanquam leges indigestas habentes crebro ad vetustos confuge

22 re inueniūtur glosa in.l.i.ff.de var. & ex.cogni.& faciunt forsan non ignorantes legis presumptionem dictantem seniores aduocatos melius iura, quā iuuines scire presummendū esse.l.prouidendū.C.de postul.hinc q decisum fuisse arbitror vt in tradēdis votis prius iuuines, quam senes sententiam patefacere debeant,ne timidi secus faciētes, a seniorum iudicio abborrere perti

23 mescant mathe.in decis.i.p totū.

Item in audiendis lectionibus se/
24 nes iuuenibus anteponendos esse firmāt notata in.c.sic viue.xvi.q.i. & eorum lectiones a clericis,& epi scopis ac prelatis percipue percipi debet.c.qui ecclesiasticis .§. ecce. xxvi.disty.
Item in dubiis determinandis.d.c.
25 de quibus.xx. disty. &.c. domino sancto.l.disty.
Item in libris corrigendis,vt pro
26 batur per textum in.c.veterum.ix. disty.
Item in subrogando aliquem in lo
27 cum mortui dignitatem,vel hono rem habētis.c.episcoporum.lxxv. disty.&.c.episcopi.xxv.disty.
Item in prelationibus, & honori/
28 bus,vt profuse tangit bar. in.l.i. ff.de obse.& in.l.fi.C.de thiro. lib. xi.& fely.in rubrica de maiorita. & obedien.
In testimoniis etiam deferendis se/
29 nes iuuenibus prepositi reperiun/ tur,cum ipsorum depositioni ma/ gis quam iuuenum stare iudex tene atur glo. cōmuniter habita in .l. cum quid.ff.si cer.peta.l. celsus .ff. de proba.& probatur per dicta ab innocentio in.c.veniens ex de ver borum,& rerum signi.& per nota/ ta per baldum in.l.cum super.ff.de re.iudi.Quod nouiter limitandum existimo vt non procedat quotiēs senex esset, ex odio capitali ini/ micus illi contra quem produci/ tur,nam tunc non tantum maior
30 fides adhibenda non erit sed nec etiam aliqua per glo.in.c. quāuis de procura.ioan.andre.in.c. repel lantur ex de accusa.abba. in.c. cū p.de accusa.& gra.in cōsi.cri.xii: per totum vbi per plura cōcludit hoc dictum tunc procedere posse vbi in specie inimicitie capitalis qualitas probata fuerit . Aliter
31 quoq; dicte legis cum quid glosa sententiam limitandam puto ne locum sibi vendicet , si senex esset coniunctus producēti ex linea ascē denti,vel descendenti,& non trans uersali.Quia si consanguineus ex linea ascendenti , vel descendenti esset non tantum maiorem, quam iuuenes sed nec quoq; aliquam in/ duceret innocentius,& ioā.andrea in.c.non nulli ex de res.angel.in cōci.cxciiii.Et marsil.sing.cxxxiii & hoc sublimi tandum est ne pro/
32 cedat si senex coniunta persona ex prealfetta linea esset aliqua per/ sona religiosa,seu spectate fidei nā tunc nihil ei de fide diminui debe/ ret ita dixit ioannes de inmola in c. cum.v. canonicus de offi. dele. & sequuntur ias.in.l. iubemus .C. de iudi.& gra.in conci. crim.xiii. nume.xvii.
Item in electionibus,& vocibus in
34 quibus potius seniori,quam iunio ri standum le. Alexandrinus.C.de decurio.lib.xi.& per doctrinā ioā. de pla.in.l.i.C.de cōsuli. lib. eod. Item in reuerentie exhibitione ad
35 quam iuuenes ipsis tenentur, & nō e contra.l.semper.ff..de iur. inmu. l.pri.ff.de obse.& not.floria.in.d. l.fi.ff.de fid.instru. atq; admodum facit textus in .c. or leuitico .xix. vbi habetur ꝙ coram cano capite
36 consurgere,& honorare senium p sonas quis naturali deuincitur vin culo,& hinc esse potuit ꝙ non tene re dixerit textus in.l. singuli .ff. de offi.diuer.iudi.puniendum esse qui
37 senē fratrem appellare auxus exti/ tit.Quod non inmerito sancitum esse credo nam quem lex diuiuina honorandū precepit,& ceteri om/ nes honorare debent.c.i.xciiii.di/
38 sty.&.l.i.C.de domes.Et proteslo. inmo contrarium per agentes tā/

quam rebelles habendi erunt, vt ha betur per cassa. in trata. de gloria mundi. iii. par. ix. considera.

39 Decimo loco senes iuuenibus pre ferendi sunt in vocando ad iudiciū cum senes a iuuenibus, sine iudicis venia habita, in forum conuocari nequeant, & secus e contra, vt fate tur spe. in titu. de actore colū. vii. verso. sed num quid de in ius vo cando.

40 Vndecimo preferuntur senes iuue nibus elemosinis elargiendis pro ut trad t textus in. c. considerandā. lxxxvi. disty. & faciunt in argu. §. pr. lxxxii. disty. & c. episcopus vbi habetur ꝙ habenti facultatem

41 laborandi pro sui victus acquisitio ne elemosina elargienda non est, & si quis elemosinas sumministrare vellet si pauper esset, & fidelis pau caq; daret contentus sit (quia deus potius premeditatur benignū ani

42 mum, quam datum. c. quiescamus xlii. disty. c. due. xlv. disty. c. ingra uibus. iii. q. iii. & in. §. dolendum de penite. disty. v. & si posse quis ha beret toto ex corde perficere queat ac conetur per plures vtilitates ab ipsa proficiscētes. c. secundū. xxxiii q. v. c. omnis. vii. q. i. herri. in. c. in ter opera de sponsa. & nepreſertim homines necare videatur cum ad hoc precepto naturali teneatur. l. necare. ff. de liber. agno. & c. pasce. lxxxvi. disty.

43 Duodecimo senes iuuenibus prefer ri debent in casu totius ti. ff. &. C. qui potio. in pigno. habea.

Tertiodecimo anteponendi sunt

44 in suscipiendis consuetudinibus vt docet tex. in. c. ridiculum. xv. disty. pro cuius prerogatiue perfecta sciē tia sciendum est plura ad essentiam consuetudinis esse a legibus requi sita que late cumulauerunt doct. in l. de quibus. ff. de legibus.

Decimoquarto preferendi sunt

45 in consensu tradendo mulierum contractui requisito in quo potius senis, quam iuuenis voluntas spe ctanda est, vt florianus notat in. d. l. fi. ff. de fid. instru.

Alia, & sic. xv. ꝓrogatiua senes gau

46 dere queunt. Quoniam ad conciliū preficisci minime tenentur. l. 1. vbi bar. ff. de alb. scribe.

Decimaquinta, & ita postrema seni

47 bus concessa prerogatiua esse inue nitur in excusationibus recipiēdis c. placuit. xviii. dist. &. §. fi. insti. de excus. tutorum, & per hec cum lau de summi rerum omnium condito ris sit explicitum sextum presentis tractatus capitulum, ad septimum igitur, & vltimum confugiendum est. xxix. die Martii. 1550.

Fabius Mōt. Lco. D. Hycra.

In quam pluribus, & ciuilibus & criminalibus iudiciis se nes priuilegiis munitos es se iura expresse probare vi dentur.

Capitulum. VI I.

N E in istius septimi, vlti miq; capituli interpe trationis exordio sta r m manus in messem inicere videar quod es set contra morem iuris consultorum in. l. i. ff.

2 de origi. iur. & in. l. i. ff. si cert. pe ta. & baldi in preludiis feudorum colū. i. premictendum arbitror iu

3 dicii terminum in hoc textu susci piendum esse pro his que sub iudi ce trutinantur. l. fi. C. de ordi. iudi. & glo. vnica in. §. pretera insti. qui

bus nō'est pmiss.facere testa. Quas omnes et singulas iudicii interpetrationes latissime cumulauit.

Item & vltimo premittendum du- 4 co causam ciuilem illam iudicandam esse per quam petitū, parti applicādum venit si vero fisco criminalis censenda, & etiam si in pecunia consistat glo.in.l.1.In pri.in verbo aureorum centum.ff.de sepul.viola.vbi bar.&bal. Cyn.i.l. si qua per calumniam.C.de epis.& cleri. Immol.in rubr.ff.de publi. Iudi.Ant.de butrio In.ru.de Iud. bar.in.l.non solū.§.fi.ff.de procu/ra.Ioannes crotus in tractatu de testibus in.3.parte, & profuse vltra alios ias.in pri.nu.17.insti. de actio.

Quibus explicitis non ignorandū 5 est senes primo gaudere posse priuilegio in causis criminalibus persistente,vt si aliqua pena puniendi essent (senectutis habito respectu) minuenda erit.l.2.ff.de ter.admo. &.c.tempora.26.q.7.

Hoc tamen primum priuilegium nequaquā mirandum esset, Nā in iure compertum inuenitur,iudices pro pena augenda siue minoran- 6 da quālibet etiā minimam causam recte ponderare debere vt per plura concludit in notabili casu.gra. In consi.crimi.lxiii.nu.9.inmo reorum fauore receptum extitit φ quelibet etiā iniusta causa,a,pena deliquētē excusare valeat teste gra. in vot.xix.num.16.,& in uot.x. num.23. Indeq; reorum fauore prospecto statutum videtur vt si suspensus fracto laqueo cecidit in 7 terrā,& ipse,vel alius suo nomine protestatus fuerit absoluendus sit vt refert Decius in.l.fauorabiliores.ff.de regul.iur.luc.de pen.in.l. .i.C.de delcr.lib.9. Alcia.in tra. presu.regula.3.presu.44.& ioannes Arnona i suo soli loq o qnto.

Ad cuius veram intelligentiam si 8 queritur de quibus penarū speciebus tale priuilegium loquatur, & quando pena, a iudice minuenda, & quando augenda pro primi scientia dicat generaliter pro qualibet pena senes huiusmodi priuilegio vti posse,cum iura hoc probātia generaliter loquantur,& generaliter,ac indistinte percipiēda sint eo maxime cū sint fundata in equitate que scripta in speciē preferenda est rigori Antea in genere tradito.l.φ si ephesi.ff.de eo quod cer. loco.l.placet.c.de iud.& acut.decī.in.l.in omnibus quidem.ff.de regul.iur.x.& pro secundi decisione videat omni modo hostiensia dicta in.c.licet de pē.her.in.c.de causis de offi.delega.& doctorum in.c. 2.ex.de emptio. Et vendi.

Secundum priuilegium senibus cō 9 cessū est vt.l3.regulariter in trādenda tortura,a magis suspecto exordiri debeat.l.i.ff.de questio. Tamē vbi duo torquendi sunt unus altero senior etiam φ senex magis suspectus inueniatur,ad huc,a,iuuine 10 initium suscipiendū č.l.vnius facinoris.ff.de questio. Inmo si senex repperiretur habere.lxx.annū exactū nec torqueri aliquo modo debebit.l.3.§.ignoscitur.ff.ad sylla. & habetur per Iaco.de bel viso in tra.practice sue iudiciarie in titulo de ques.colu.14.atq; per Ioan. andre in.c.cum in contēplatione de regul.iur.in.6. Quod intētum procedet debet vt si tortus aliquid contra se faxus extitit,talis confessio tamquā indebite extorta ad nihilum sibi obesse potest per glo.in .l.penul.vbi bar.ff.de questio, & bar.in sue tra.de questio,petrus de

ancha.i cle.pri.de homi.Ioa.de in
mo.in.l.qui in aliena.§.celsus.ff.
de acquir.here.gan.in tra.male.&
alexa.i con.clxxix.2.volu.& gra.
in consi.cri.xv.nu.12.

Et hoc ab ipsis senibus magnifaci-
endum est, nam torturam vtriusq;
11 manus incisione grauiorem appel
lat imperator in.§. simili in au.c.
vt nulli indi.& irretractabilis actus
ab omnibus dicitur vt notat paris
in tract. sindi.in verbo tortura §.
an stetur & comuniter canoniste
in.c.grauis ex de depor.vnde con
clusum puto vt omnes magistratus
sine iudicis, ac consultoris habito
consilio ad torturam nullo modo
12 procedere audeant vt per plura cō
cludit ioa.anto.de nigr.in.c.v.n.
cxlvii.&.c.cxlvi per totum.

Tertium in criminalibus senibus
13 tributum priuilegium extat in re-
mouenda superstitionis presuntio-
ne.c.fraternitatis ubi archi.& alii.
44.disty.

Quartum consistit in fuge suspitio
nibus in ipsis senibus cessantibus p
14 textum in.l.si vt certo.§.custodiā
.ff.comod. Qua stante decisione
statutum inuenitur senes non vt iu
uines custodiendos esse, vt defert
tex.in.c.tetra. 86.disty.ac in.l.in
metallū.C.de penis,& hoc.4.li.i.
inferri posse sentio ꝙ dato, & con-
cesso in mole sententia vera sit re-
lata per ias.in pri.inst.de actio.nu.
91. Adhuc illa procedere nō po
test in senibus, QVia cum senes hoc
gaudeant priuilegio vt suspecti ne
quaquam habeantur ad ipsos su-
spectos redeundos solum instan-
15 tis partis iuramentum minime suffi
ceret, sed contrarie, & vere proba-
tionis necessarie essent, & presertim
cum quilibet bonus presummatur,
nisi cōtrarium probetur glo.in.c.
semel malus & ibi doc.de regul.
iur.in.6.

Quintum, ac vltimum priuilegiū
in criminalibus persistens senibus
16 concessum inuenitur in materia le
gis vt vim.ff.de ius.& iur.vbi.l3.
concludatur agrexum agrexorem
interficientem tunc absoluendum
vbi equalibus armis se defenden-
do hoc fecerit, tamen quotiens se-
nex agrexus fuit, a iuuine non mo
do equalia arma habente, sed etiā
ipsis carente, & illum armis occide
rit, a pena ordinaria venit liberan
dus vt decisum fuit per gra.in suo
con.cri.xxix.nu.7.

Priuilegiis igitur in causis crimi-
17 nalibus veteribus explicitis ad p-
sistentia in ciuilibus questionibus
proficiscor, & inter alia primum
aduco Quia.l3.alii.i.iuuines cita
ti depositionis faciende studio ad
iudicium venire teneantur, senes
tamen ad hoc compelli nequeunt
immo in suis edibus testimonium
tradere valēt.c.si testium ex.de test.
vbi scribentes notant & hinc deci-
sum inuenitur ꝙ ipsis senibus absen
19 tibus inuitis testimonii redeundi
onus remictitur vt clare probat
textus in.l.inuiti vbi floria.ff.de te
sti.Quibus adde ꝙ ipse senex si ad
testificandum compelleretur veni-
re ad iudicium, Ab ipso facta depo
sitio nō tantū nullam inducit pro
20 bationem, sed nec etiam aliquod
facit indiciū vt latius prosequitur
dominus hipp.in sing.198.tāto
magis si testimoniū protulerit co
rā icōpetēti iudice.l.3.§.idē diuus
ff.de testi.l.fina.& ibi bal.ac ceteri

C. eodem in .l.fina. C. de arbi. & hip.in fingu.xxii.vbi vnicam tradit fallentiam, & quantumcunq
21 testium dicta sint adiuuanda, & nõ impugnanda nec cauillanda .liii. bal.in.l.de quibus vlti. colũ.ff. de legi.in.c.cum dilecti fi.colũ.ex.de testi. Doctores in.l.i.ff.si cer. peta. Iaf.in.l.si fideiussor .§. si necessaria ff.qui satisd.coga.& hippo. ĩ sing. ccccxviii. tamen cum in toto pre
22 senti tractatu senes protegere deliberauerim, hec non vt ipsorum testium dicta impugnem, sed senium defensionis studio in mediũ affero.
Secundo priuilegio senes gaudere
23 possunt, vt non teneantur ad synodum accedere 13 secus sit in iuuenibus loquor enim de senibus episcopis cardinalibus& prelatis iuuenibus, vt probat tex.in .c. placuit xxviii.distyntione.
Et si pro predictorum vera doctrina quis per quireret qua pena teneantur episcopi, siue alii ad syno
24 dum venire citati. responderem ✠ excommunicationis penam ipsos plectendos esse per tex.in.c.si quis autem eadem.xviii.disty.& quid sit synodus cum puerile sit accedat ad textum ĩ.c.synodus.xv.disty. & ita omnia que queritat nõ ignorabit.
In ciuilibus quoq iudiciis alio, & tertio priuilegio senes frui cõmo
25 de possunt in excusatione muneris tutele, siue cure a quibus 13 ipsi excusentur, iuuenes secus .§.item maior vbi doct.& noui. dominus syl.aldo.flo.
Quarto gaudere valent priuilegio vt se ipsos excusent ab õnibus mu
26 neribus personalibus .l. manifesti iur.C.quieta vel profes. se excu. lib.x.vbi lucas de pen. & ioan. de platea.
QVinto, vt si milites sint non teneantur
27 ad militiam confugere .l. veteranus.C.qu.pro. non est nece.&.l. ii.C.de excusa.veterа.
Sexto, vt ad militiam vocati dato
28 ꝙ non appellauerint non videantur citationi consensum tribuisse d.l.veteranus, lic.contrarium sit regulariter quia electi infra decẽ dies appellare debent, alias consentire videntur.l.i.ff.de vaca. munerum &.l.hi.qui.C.de appella. & prose
29 qui illam infra duos menses.l.i.C. de tempor.appella. & notat glo. in ru.C.de excu.muner.vbi doctores.
Vnde cum in hoc casu non requiratur appellationis interpositio,
30 sequitur ꝙ iudex tanquam in iure consistens officium suum interponere possit, necnon, & in iure supplere.l.vnica.C.vt que def. aduoca. Et.l.iiii.§.hoc autem vbi doct. ff.de damno infec. sicut dĩ ꝙ lic. alias de non petita compẽsatione iudex aliquid efficere non possit,
31 tamen vbi ex eisdem actis constat suum officium interponere tenetur de liquidis ad liquida computationem facere cum ipso iure hoc factum intelligatur prout tradit bal. in.l.si constat.C.de compensa .§. bonefidei insti.de actio. & decidit Matheus de affli.in decision.cxxi. nume.i. liquida quidem dicuntur, & notoria que in actis probata inueniuntur, vt concludunt abba.in c.Cum olim de verborum signi. & Anto.de but.in.c.i.fi. vi. nota. de tempor.ordina.
Septimo, & sic vltimo ciuile priui
33 legio senes frui.vti.& gaudere possunt in feriis, nam lic. die feriato regulariter aliorum testimonium capiendum non sit, senium tamen depositio quin suscipi valeat minime prohibetur per doctrinam bal

di in.l.i.§.sex excipiuntur.ff.de fe
riis,& si quis scire optaret que iā
sint ferie inducte ad vsum humanū,
& que adȷ honorem omnipoten/
tis dei,eiusq; celestialis curie,& qui
bus renuntiari, possit accedat ad
doc:& maxime ias.In.l.i.per totū
ff.de feriis.

Huiusmodi tam in criminalibus,
35 quam in ciuilibus questionibus per
sistentibus priuilegiis iactis, deueni
endum est ad nō nullas questiones
presentis tractatus veram doctri/
nam vehementer aperientes ipsius
que perfecte sciētie admodum ne/
cessarias.

Et primo quero nū aliquis senex
36 predictis,predictorūue alicui priui
legio,siue prerogatiuis renuntiare
licite valeat, in qua questione vi/
37 deretur prima fronte ꝙ affirma/
tiue respondendum sit, in hoc
aderendo vulgate in iure regule
asserenti, quemlibet in suum fa/
uorem introductis cedere posse.l.
38 siquis in conscribendo.c.de pac.l.
non vsq; adeo.ff.si quis,a,paré.fue.
man. & in. le. memo. exterus. C.
de iudei. & facit quia beneficium
purgationis more per pactum re/
nunciari potest.l. sancimus. C. de
fidei.Et not.bal.in.l.si pacto quo
penam in fine.c.de pac.vt sequitur
ias.In.d.l.si quis in conscribendo
.4.colum. Masculis etiam extan/
tibus si per statutum, aliamque le/
gem femine excluderentur, dubiū
40 non est ꝙ talis statuti beneficium
mares respuere queunt bal.in.l.
maximum vicium.8.col.C.de li/
ber. prete.& ias.in.§. item siquis
in fraudem penul.colum. insti.de
actio.item faciūt iura in.c.quā pe
riculosum.7.q.1.in.c. illis.23.
q.4.&.l.i.qui simul.ff.de succe.edi
cto in.l.postquam.C.de pac.& di/
ctum in.l. queritur.§.si venditor.
ff.de edeli.edic.vbi actiones suas
41 remittentibus nullum dandum esse
regressum expresse caueatur.

Facitq; cōclusum per.d.mathe. de
42 affl.in tract.suo de iure. proto.in
.x.no.vbi concludit ꝙ consuntus,
vel vicimus illius legis beneficium
renuntiare possit.

Istis omnibus non obstantibus cō
43 trarium michi videtur decidendū,
& negatiue respondendum. Quo/
niam omnia huiusmodi priuile/
gia,ac omnes simul prerogatiue su
pra aducta aducteue nō itelligūtur
concessa, atque concesse in perso/
narum fauorem,sed in ipsarum di/
gnitatem, siue ordinem Quibus
nec cum iuramento renūtiari po/
test.l.alia.§.elegāter, & ibi doc.ff.
solu.ma.& rota in decisio. 567.
Non obstante regula dicente, a/
ctum aliquando nullum iuramen
tum validum efficere,& executionē
paratam habere ut per plura refert,
& sequitur hippo.in singular. suo
356 .per totum,& hinc statutum
esse inuenio ꝙ 13 .cessioni bonorū
quis renuntiare posset. 2. magis
comunem doctorum sentētiam in
d.l.alia §.eleganter. colu.4.in.d.
decis.rote,ias.in.§.fi.inst.de actio.
& fely.in.c.Ex rescripto ex de iur.
iura.colu.4.Tamen clericus capi
tuli doardus beneficio tanquam in
44 clericalis ordinis honorem intro/
ducto minime renuntiare potest vt
habetur per doctores in. d.c. doar
dus,per Ioā.anto.de nigris in dic.
cle.vii.de vit.Et ho.cler.nu. 133.
per mathe.In constitutione si quis
clericus,& per mat.à.singu. §.61.
Et hec decisio cōfirmatur quia mi/
les beneficio ne teneatur vltra ꝙ
45 facere potest cum sit introductum

57 fuerit tempore quo imperator, vel
rex venit in italiã vt per bar.in.d.
.l.de etate.4.colu.ff. de mino.ff.
Et si testes examinati respõsum de
derint ꝙ habeat.x.annos, vel.lx.
in circa non probant vt fatentur
comuniter docto.in.ca.fi.de spon-
sa.imp.& ibi butri.
Quinto per iudiciũ iudicis ex as-
58 pectu sumtũ bar.In.l.i.C.de men-
di.lib.xi.Angel.In aut.de questo.
In fine,& Abb.In.ca.quoniam fre
quenter.3.colu.ex de proba.
Sexto per matrem.l.etiam vbi flo
59 ria.& alii.ff.de pro.& bar.post glo.
in.d.l.2.ff.de excep.
Septimo per nutricem vt tradit
60 bal.in.d.l.de tutela.ff.de in ĩte.res.
Octauo per coniunctorum deposi-
61 tionem vt per bal.in.d.l.de tutela
& in.d.l.si minorem per paulum
in con.cxxxviii,& bal.in.l.testium
vlti.colu.C.de testi.
Nono per vicinos barto.in.d.l.de
62 etate.2.q.& bal.in.l.cõuenticulã
de epis.& cler.Cuum vicini presu-
mantur scire facta vicinorum vt la
te notat,& limitat Ioa.anto.de ni-
gris in.cap.regni.incipiente item
statuimus per totum.
Decimo per ostretrices dicentes ꝙ
63 viderint eum natum tali tempore
vt per bar.Et alios in proxime ci
tatis locis.
Vndecimo per compatrem, vel
conmatrem qui affuerunt in batis-
mo per bar.in consi.incipiente In
64 querente inter.d.simonẽ Vltimo
adde per testes deponẽtes se vidisse
65 talem viuere,a.x.annis citra vel as-
serẽtes se recordari de ipsius natiui
tatis die,& tempore bar.In.d.l.de
etate.ii.q.Et bal.in.l.2.C.de tem
por.appella.
Quinto quero num in hoc tracta-
tu aducte prerogatiue,aductaq; pri
uilegia ita indistincte intelligi de-
beat & respondetur ꝙ non Quo-
niam ille, illaq; omnia cũ grano
salis percipienda sunt, dum modo
inter senem, & iuuinẽ detur termi-
66 norum paritas.v3 .vt sint in equa
li doctrina,vel fide, vel integritate,
alias si iuuenis senem in fide, inte-
gritate,ac doctrina antecelleret in
assertis omnibus, & priuilegiis, &
prerogatiuis iuuenis preferendus
esset floria.in.d.l.fi.ff.de fid.instru.
& probat tex.in.ca.porro.84.di-
sti.& in.cap.cum nobis olim de ele
ctio.Immo senex qui fide circũspe-
ctus minime inueniretur grauiter
67 arguendus esset.ca.tantam.86.di
sti.Nam lege diuina cauetur ꝙ quã
to morti viciniores homines sunt
68 tanto puriores esse debent.d.ca.tã
ta, & pro hac ponderatione facit,
quia non qui maior est in honore
& antiquitate,iustior censendus est,
sed qui iustior inuenitur.ca.multi.
xl.disti.Et gradus elegãtior ob an
tiquitatem aliter nec comprcban-
69 dus est,sed vite melioris actio lau-
dibus extollẽda est.c.nõnulli.16.
q.1.Vilissimus etiam quilibet exi
stimandus erit, nisi precellat scien-
tia,doctrina,fide,seu integritate.ca.
vilissimus.1.q.1.

Sexto non inconuenienter quero
concesso ꝙ nõ appareat de maio
ritate, vel fidei vel integritatis, ac
70 doctrine,cui nunc magis standum
sit,seni,vel iuueni,& ad hoc respon
detur vnã cum floriano in.d.l.fi.
de fid.instru.ꝙ magis asto creden
dum sit per textum ab eo allegatũ.

Septimo quero,dato casu ꝙ senex
ad sue etatis maioritatem proban-
71 dã iduceret matrimonii puta istru
mẽtum vel aliã scripturã,& iuuenis

contrarium per viuam vocem pro
baret, Cui tunc potius ſtandum, &
credendum ſit, Circa iſtius queſtio
nis reſolutionem inſiſtendum eſt:
Quoniam omnis difficultas pende
re videtur a deciſione illius diffi
cillimi articuli. ſci. an. maior fides
adhibẽda ſit voci mortue, vel viue,
Pro cuius examinatione aduco.
primo ea quiefacere videntur pro
uiua voce, ſecundo que pro mor
tua, & demum habita diſcuſſione
quid ſentio dicam.
Quod viue magis credẽdũ ſit adu
citur textus in. §. ſi vero in aut. de
82 inſtrumen. caut. & fide. vbi aperte
dicitur validiora eſſe dicta per uocẽ
viuam dictis per mortuam, & ita
cõcludunt ſpecula. in titulo de pro
ba. §. vidẽdum verſi. ſed pone ꝙ in
iſtrumento, gloſ. in. ca. 3. loco de
proba. & ibi barba. in. xxiiii. colu,
petrus ancha. in. ca. canonũ ſtatuta
de conſtitu. 7. colu. barb. in. c. 2.
x. colu. ex de proba. glo. in. c. poſ
ſeſſionem & ibi barba. 24. col. ex.
de proba., & hippo. in ſing. 459.
Item facit in argumentum vulga
73 ta cõcluſio dicens homines dignio
res eſſe rebus, & viuos mortuis. l.
iuſtiſſime. ff. de edeli. edic. §. ſi. inſti.
de iur. natu. gen. & ciui. & in tit. de
iur. perſona. confirmaturque vlti
74 mo arguendo ex ſituatione titulo
rũ cũ titulus de teſtibus, per quos
viua vox Repreſentatur tam in. c.
quam. ex. prepoſitus fuerit titulo
de fide. iſtru. per que mortua preſe
fertur, ergo dignior, & validior
bar. in. l. i. ff. de confir. tuto. in. l. ſ.
In pri. c. de pec. Ioan. andr. in. ca. i.
vbi glo. i. de mutua petitio. bar. in
rub. ff. de eo per quẽ fac. eri. glo. in
§. penalis inſti. de actio. bar. In. l.
pri. ff. de pac. in. l. ideo labeo. ff. re
rum amo. & in. l. i. ff. de reb. credi.

Pro mortua vero facit, quia homi
num memoria fragilis eſt, atque inbe
75 cillitati ſuppoſita. c. preterea. 33.
diſt. l. 2. § quid autem. C. de veter.
Iur. et glo. in. c. porrecta in verbo
credamus de confir. vtili. vel inuti
li, & ſing. glo. in clemẽ. ſepe in ver
bo darius de verborum, & rerum
ſignifi. vnde eſſe videtur ꝙ propter
temporis longinquitatem preſumi
tur obliuio. l. quicũque vbi bal. c.
de ſer. fugi. & quod fortius homi
num memoria quandoque haberi
76 non poteſt vltra annum. l. ſi arbi
trer. ff. de proba, & tamen per vocẽ
mortuã que per ſcripturas efficitur
huiuſmodi hominum imbecillita
77 ti, memorieque fragilitati commode
ſuccurritur nam per ipſam quod
ad libitum perpetuo memoria eõ
ſeruatur. l. hac conſultiſſima. §. cũ
humana. C. qui teſta. fac. poſſ. ca. ſa
luberrimum. i. q. 7. vna cum ſimi
libus allegatis per gloſam in. d. c.
ſaluberrimum.
Eoque magis mortue voci ſtãdum
videtur quoniam teſtes cõſueuerũt
78 eorum fidem variare ex temporis
tract. l. 3. §. duo. ff. ad corbo. & l.
qui bona. §. vltimo. ff. de damno
infecto, i. & variatio, atque incon
ſtantia maxime, a legibus impro
79 bantur. l. in cauſe in pri. ff. de pre
di. ca. cum in multis in fin. de re
ſcrip. in vi. cle. i. de renũ. Et notat
bar. In. l. de rebus. ff. rerum amota.
Alexa. in. l. ſi ex toto. §. ſi. ff. de le
ga. i. fely. in. c. cum olim. colu. 3.
de re Iudi. in. c. preſentata colu. 2.
de teſti. ac decius In. l. nemo poteſt
mutare conſilium ſuum. ff. de regu.
Iur.
80 Item faciunt iura in. l. cum de inde
bito. §. ſi. ff. de prob. in. l. ſi alterius
§. i. C. ſi minor ſe maio. di. in. l. ſi.
C. arbi. tute. de cuius teſtus mate

ria plene per affli.in decis.cxiii.In .l.census.ff.de proba.qui nullo vnquam modo subterfugi.valet. Quibus vltimo loco adductis tanquam validioribus in preposita questione standum censeo, & ita φ maior fides sit danda scripture, quã
81 testibus, & ad contraria responde tur, & primo ad.§.si vero vbi ideo validiora dicta per vocem viuam per subortuam dictis asseritur, quoniam ibi glo.fatetur ex parte viue vocis, esse testes, & scripturam, que tanquam duo vincula magis ope
82 rari debent.§.l.in aut.de consa.& vter.fra.& ita respondetur per glo sam in.l.in exercendis.C.de fid. Instru.vel alio modo respõderi po
83 test vt dicatur φ ideo maior fides tradenda est dictis, a voce viua quia vt dixi ex parte viue erant duo, vnde tanquam maiori in numero magis stari debet, a maiori enim
84 parte prolatum canonicum censen
85 dum est glo.in.c.cum olim de re. iudi, per quem textum dixit inmo la in.c.1.de his que fiunt a maior. par.φ non valeret consuetudo di cens, non standum esse maiori parti
86 & hinc cautum esse credo plurium sententiam preualere debere.ca.si transitus.79.dist.cuius textus de cisionem eam esse arbitror quia, a maiori parte prolatum dicitur ha
87 bere concomitantiam cum iure co muni.c.1.& ibi glo.de his que fiũt. a maio.par.in.c.auditis, de elec. c.cum omnis de costitu.&.l.i.vbi bal.4.q.ff.quod quisque vniu.no
88 mi.&, a maiori parte factũ ob omnibus factũ habetur.l.quid maior .ff.ad muni,l.duo ex tribus.ff.de te. Insti.l.diem preferre.§.se plures.ff. de arbi.l.fi.§.1.C.q bon.ced.poss. c.cum inter.c.dudum.c.In genesi .c.cum in veteri.c.congregato de

elec. quot refert hippol.in sing. 376.& hinc innocentius in.c.nec episcopi de tẽpor.ordina.dixisse
89 credo, φ si eligantur plures ad consulendum, & inter eos orta fuit controuersia maioris partis d̃cto stan dum erit, vt sequitur alexa.in.l.1. .§.1.ff.de exer.actio.& si vnus de
90 collegio dissentit actus per alios expediri potest alexa.in con.40. 2.volu.13.hec omnia limitentur
91 vt non procedere possint quotiens minor pars esset maiori vel fide, vel integritate, vel doctrina predi ta quia tunc ipsi, & non maiori cre dendum erit Iac.butri.in.l.maio rem.ff.de pac.Nam si plures medi
92 ci ad consulendum couocati nam vulnus sit mortale si vel ne, paucorum potius peritorum iudicio stã dum quam plurium imperitorum
93 sententie vt dixit specula.in titulo de homici.§.c.& ludo.rom.in.l.x. .§.fi.3.colu.ff.de verborum obli ga.concludendum est igitur textũ in.d.§.si vero In aut.de īstru cad. & fid.minime per predicta aliquo modo obstare posse, ipse enim vbi ex vna parte tantum extaret scri ptura, & ex alia testes nihil dicit, nec dici debet.l.si seruum filii.§. non dixit.ff.de acquir.here. Neque vltimo obstat argumentum ab or dine titulorum sumptum, quia si hoc inspiciendum est in autentico rum libris titulus de fid.istru. titulo de testibus prepositus inuenitur merito tanquam vltimum priori bus derogare debet.l.pacta nouis
94 sima.C.de pac.si quis vero scire cu pit omnes casus in quibus potius statur scripture quam testibus, ipsisq; ad nihilum creditur accedat
95 ad plenam glo.In.c.i.§.postquã de censi.in.6.& ad specula.in.§. octauo versi.si alii i titulo de istru.

tis precedentie,& proclerea sepissi-
108 me acutissimum ingenium ab im
peratore laudari solet.l.cum acu-
tissimi.C.de fidei.l.siquis seruum.
C.de condi.indebi.et fertiliter so-
zi.in.l.cum auus in pri.ff.de cōdi:
& demos.

Tertia,& pro nūc vltima iuuenibus
109 tributa prerogatiua in maiori di
scēdi facilitate persistit Quam ipsi
habent aristo. parte tertia proble-
ma.4.& hoc quantūcunque nulla
etas sera sit ad discendum.l.prima
110 & ibi lucas de penna.C.de studiis
libera.lib.x.& in rub.C.de decur-
rio.& barba.in.c.quoniam.colu.
7.vt lit.non cōtesta.proptereaq;
idem lucas singulariter dixit iuui-
111 nes etiam laudādos esse in.l.i.C.
de consul.lib.xii.

Et per hec cum laude Patris,filii,
& spiritus santi,gloriosissime virgi
nis recolendo nomine liquido cō
stat hunc rudem,infertilem , indo-
ctūq; tractatunculum optimum cō-
plecti finē,prout bono principio
& meliori medio (summo semper
rerum omnium opifici gratias re-
ferendo) gauisus extitit,in quo si
plura non dicenda in medium ac
tuli mei studii breuitate,& uehemē-
ti legalis scientie cupiditati ascri
bantur,si que vero notanda protu
li nō mihi,sed gratiarum omnium
subministratori ex quo omne bo-
num optimum & donū perfectum
112 manare solet adicentur juxta tex
tum in.§.pri.in aut.vt quo modo
oporteat epis.Et ne (queso) pro-
ditos meos sudores lecturi miren-
tur me huiusmodi tractatunculum
ita vnicum,& singularē in lucem
tradere voluisse Allegarionū enim
super nō nullis dubiis in hac om-
nium vrbium regina,a me.13.indi
gne requisitis opusculum,necnon
& super Rubrica,& lege finali di-
uersisque aliis legibus,& capitulis
comentaria extitissent imprimen-
da,tamen cum ob necessitatē inli-
cita licita efficientē,& legibus non
subiectam,sed ius condētem vt late
notatur per doctores,& presertim
decium in.l.pri.ff.de offi.eius.Et in
.l.que propter.ff.de regul.iur.Tū
vero ne nimium festinando me ip-
sum precipitare valeam.l.vt gra-
datim.ff.de mune.& honor.illa
omnia subsilentio pertranseunda
non temere decreui. Deo quidem
semper annuente stabit sua vnicui
que dies & si nonnunquam vna li
tera pro alia posita fuerit vel ali-
quando superflua non mihi ascri-
bendum erit sed ipsius impressoris
imbecillitati. Martii.27.Luce.

1 5 5 0.

FINIS.

LAVS DEO, HO-
NOR AC PERPE
TVA GLORIA.

FABIVS MONTELEO-
NIS.I.V.D.HIERA
CENSIS.

GRADATIM.

NOTABILIVM IN toto huiusmodi tractatu nõ inexpediens Index ab eiusdẽ operis auctore Dño Fabio Monteleonis. I.V.D. Hyeracensi compendiose editus bonis auibus exorditur.

A

DIGNARE DOMIne gressus meos in viam veritatis dirigere.

FINIS.

LAVS DEO, HONOR AC PERPETVA GLORIA.

FABIVS MONTELEONIS. I. V. D. HIERACENSIS.

GRADATIM.

Romæ apud Anto. Bladum Impressorem Cameralẽ.
1550.